

Visie Duurzaam Boxtel 2030

Boxtel in 2030....

In 2030 is Boxtel nog steeds een aantrekkelijke gemeente waar mensen graag wonen, werken en recreëren. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen voelen zich betrokken en medeverantwoordelijk om hieraan een actieve bijdrage te leveren. Via het spoor van 'duurzame, maatschappelijke, economische en ecologische ontwikkeling' heeft Boxtel een goed evenwicht gevonden tussen ondernemerschap, milieukwaliteit en leefbaarheid. Inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zetten zich samen met de gemeente in voor innovatieve en duurzame oplossingen.

Energie in en voor het dorp wordt lokaal, duurzaam opgewekt uit verschillende hernieuwbare bronnen zoals de zon, wind, aard- en restwarmte en biomassa. We zijn hierdoor niet langer afhankelijk van fossiele bronnen. En we profiteren met z'n allen van deze energie. Als inwoner of ondernemer kun je mee investeren in projecten en bovendien komt standaard een deel van het rendement ten gunste van de gemeenschap.

De gebouwde omgeving in Boxtel is duurzaam ontwikkeld en heeft een goede energieprestatie. In Boxtel worden geen energieneutrale woningen gebouwd, maar energieleverende woningen. Bestaande woningen, bedrijven en andere gebouwen zijn energieneutraal gemaakt.

Buurten of wijken worden in samenwerking met de inwoners beheerd. Door de vergroening in openbare ruimte én in de (voor)tuinen van de mensen, worden wijken niet alleen optisch aangenamer, maar is er ook een stukje verkoeling in warme zomers. De buitenruimte in Boxtel staat verder in het teken van spontane ontmoeting, zodat iedereen zich bekend voelt in haar directe leefomgeving, wat bijdraagt aan het gevoel van veiligheid en saamhorigheid.

Het bedrijfsleven in Boxtel is van enorme toegevoegde waarde voor de gemeenschap. Niet alleen voorziet zij voor een groot deel in (sociale) werkgelegenheid, maar de Boxtelse bedrijven zijn bovendien met elkaar aan de slag om de bedrijventerreinen energieleverend te maken. Daarnaast werken zij op allerlei manieren samen met de lokale samenleving, zoals bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse Maatschappelijke beursvloer. Tijdens deze beursvloer worden materialen en diensten met elkaar uitgewisseld.

Als het gaat om duurzaamheid geeft de gemeentelijke organisatie in Boxtel het goede voorbeeld. Zij ondersteunt lokale initiatieven, koopt duurzaam in en heeft het gehele maatschappelijke vastgoed van de gemeente energieneutraal gemaakt. We delen ons wagenpark met onze inwoners. Overdag gebruiken de ambtenaren de elektrische voertuigen, in de avond is dit ook te reserveren door onze inwoners.

Inhoudsopgave

Boxtel in 2030.....	2
Inhoudsopgave	3
Nieuwe duurzaamheidsvisie en -agenda.....	4
Waarom een nieuwe duurzaamheidsvisie en -agenda?	4
Uitgangspunt voor deze visie: Duurzaam zijn we samen	4
Lokaal beleid voor een mondiaal vraagstuk.....	5
Leeswijzer	5
Goed samen leven in Boxtel; het sociale aspect van duurzaamheid	7
Leefomgeving en samenleving	9
Belangrijke thema's en ontwikkelingen	10
Accenten voor de uitvoeringsagenda.....	16
Groen leven in Boxtel; het ecologische aspect van duurzaamheid	17
Belangrijke thema's en ontwikkelingen	19
Accenten voor de uitvoeringsagenda.....	27
Ondernemend leven in Boxtel; het economische aspect van duurzaamheid	28
Ondernemend leven in Boxtel.....	30
Welke ondernemers zijn er?	30
Waarom zijn ondernemers belangrijk voor duurzaamheid?	30
Waar staan we nu?	30
Wat willen we bereiken en hoe?	32
Accenten voor de uitvoeringsagenda.....	33
Energiek leven in Boxtel; focus op de duurzame energietransitie	34
Energieneutraliteit in 2030.....	36
Accenten voor de uitvoeringsagenda.....	40
Communicatie en educatie	42
Communicatie	42
Educatie	43
Uitvoering	45
Uitvoeringsprincipes duurzaamheid	46
Uitvoeringsagenda 2017 – 2022.....	48
Monitoring en bijsturing.....	48

Nieuwe duurzaamheidsvisie en -agenda

Gemeente Boxtel heeft samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen de afgelopen tijd gewerkt aan een nieuwe duurzaamheidsvisie en uitvoeringsagenda. Dit document is het resultaat van discussies en gesprekken die we hebben gevoerd met geïnteresseerden op grond van vier thema's:

- Samen leven in Boxtel
- Groen leven in Boxtel
- Ondernemend leven in Boxtel
- Energiek leven in Boxtel

Deze vier thema's zijn gebaseerd op het evenwicht tussen people-planet-prosperity dat bij duurzame ontwikkeling centraal staat. Daarnaast heeft Boxtel een forse ambitie op het gebied van energie. Dit is daarom als een apart thema opgenomen.

Werken aan een duurzame samenleving kunnen we als gemeente niet alleen en dat willen we ook helemaal niet. Vandaar ook dat deze duurzaamheidsvisie en uitvoeringsagenda tot stand zijn gekomen mét de Buxtelse samenleving. Zo kunnen we inzetten op zaken waar daadwerkelijk behoefte aan is vanuit de samenleving én duurzaamheid een vliegende doorstart geven. De uitvoeringsagenda heeft immers de meeste kans van slagen als het uitvoering geeft aan zaken waar energie in zit vanuit de samenleving. Het geeft ons de mogelijkheid om met elkaar te werken aan een gemeente die we met trots aan onze toekomstige generaties na kunnen laten.

Wat is duurzaamheid?

"Ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen."

Van oudsher wordt deze definitie vaak vanuit een milieuoogpunt bekeken. Dat is te eenzijdig. Duurzaamheid is een integrale manier van werken en leven om te voorzien in de behoeften van huidige én toekomstige generaties. Dit bewaken we door sociale, milieu, en economische aspecten met elkaar in evenwicht te laten zijn bij de ontwikkeling van onze gemeente.

Waarom een nieuwe duurzaamheidsvisie en -agenda?

1. De beleidsperiode van de nota '100 stappen in een sprong naar duurzaamheid' is in 2015 afgelopen.
Dat betekent niet dat we nu klaar zijn met de duurzame ontwikkeling van onze gemeente; verre van dat. Het geeft ons echter wel de mogelijkheid om nieuwe inzichten en ontwikkelingen mee te nemen in het nieuwe beleid. Buxtel wil vooruit in duurzaamheid en wil haar beleid dan ook up-to-date houden. Deze visie en agenda zijn dus ook vooral een aanvulling op de duurzaamheidsuitgangspunten uit de eerdere nota '100 stappen in een sprong naar duurzaamheid' en de ondertekende convenanten en green deals zoals 'gasloze wijken', het 'bijenconvenant' en '0-op-de-meter'.
2. Het moment is nu.
Duurzaamheid staat nu internationaal en nationaal hoog op de politieke agenda. Onze samenleving groeit en onze behoefte aan grondstoffen neemt alleen maar toe. De vraag is nu al zo groot, dat dit het herstellend vermogen van onze planeet overschrijdt. Dit heeft consequenties voor toekomstige generaties. We moeten nu ingrijpen om onze samenleving toekomstbestendig te kunnen houden. Internationaal, nationaal, regionaal en lokaal worden de handen ineen geslagen om daadwerkelijk actie te ondernemen. Voorbeelden hiervan zijn onder andere het klimaatakkoord van Parijs en de hieruit voortkomende nationale klimaatop. De technische kennis is er, de mogelijkheden zijn er, nu is het moment voor echte, fundamentele actie.

Uitgangspunt voor deze visie: Duurzaam zijn we samen

Al eerder schreven we: werken aan een duurzaam Buxtel kan de gemeente niet alleen. De gemeente Buxtel maakt onderdeel uit van de *gemeenschap* (of samenleving) Buxtel. Deze gemeenschap kunnen we zien als een ecosysteem, het geheel van alle organismen in een bepaald gebied, hun onderlinge wisselwerkingen en hun leefomgeving. Ecosystemen zitten uitermate ingewikkeld in elkaar. Ze drijven op een netwerk van verbindingen. Het gaat niet om afzonderlijke principes en elementen, maar om het geheel van het systeem dat continu in beweging en ontwikkeling is en als geheel meer is dan de som der delen. Gezonde ecosystemen zijn lerende systemen. Het gaat in ecosystemen om netwerken, om onderlinge afhankelijkheid (binnen het ecosysteem en daarbuiten), om flexibiliteit, weerbaarheid en als

som van dit alles: om duurzaamheid.¹ Door met elkaar samen te werken en te leren worden we als samenleving weerbaarder, kunnen we beter omgaan met onzekerheid en leren we de onderlinge verschillen niet alleen te accepteren maar ook te benutten.

Met elkaar kunnen we het hoofd bieden aan de veranderingen en uitdagingen waar we voor staan. Maar we hebben elkaar ook nodig om de moeilijke keuzes te maken die je in iedere transitie tegenkomt. De Iedere inwoner, organisatie en maatschappelijke instelling is hierin van invloed en vertegenwoordigt een waarde binnen het ecosysteem. Het is aan ons samen om hier op een goede manier gebruik van te maken. Door de handen ineen te slaan en met elkaar de route uit te stippelen, kunnen we ons ecosysteem, de gemeenschap Boxtel, toekomstbestendig maken.

Mondiale effecten van ons handelen

Het wordt voor consumenten steeds duidelijker dat onze dagelijkse activiteiten in Nederland een relatie hebben met de situatie in andere landen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan onderwerpen als kinderarbeid op cacaoplantages en kap van tropisch regenwoud voor hout, soja of palmolie. Dit alles voor de productie van bijvoorbeeld onze chocola, meubels en douchegel.

Lokaal beleid voor een mondiaal vraagstuk

We kijken in deze visie en de uitvoeringsagenda naar onze gemeenschap als een ecosysteem. Duurzame ontwikkeling heeft naast de lokale dimensie van de eigen praktijk, ook een mondiale kant. Als gemeenschap maken we onderdeel uit van grotere ecosystemen, namelijk de regio, het land en de wereld. En die wereld is mede door technologische ontwikkelingen zoals internet en social media steeds dichterbij gekomen.

In deze tijd van globalisering is de wederzijdse afhankelijkheid en beïnvloeding zo groot geworden dat sommigen de wereld als

een mondiaal dorp beschouwen. Anders gezegd: de verbanden in het ecosysteem Boxtel, zijn er ook op wereldniveau. Het is daarom belangrijk om ook de mondiale dimensie van ons handelen te zien. Wat zijn de gevolgen van ons handelen voor mensen elders op de wereld en voor de samenleving als geheel (en andersom)? Als Boxtel kunnen we met ons handelen de mondiale problematiek niet oplossen. Maar we kunnen er wel voor zorgen dat we in ons handelen ervoor zorgen dat we er niet, of zo min mogelijk, aan bijdragen.

Het begint in je buurt

Bovenstaande klinkt natuurlijk erg mooi, maar in praktijk zullen weinig mensen op die manier de gemeenschap Boxtel benaderen. Het is daarom ook zaak dat we duurzaamheid dichtbij de mensen brengen en hen bewuster maken van wat zij zelf kunnen doen. Duurzaamheid in jouw eigen huishouden of bedrijfsvoering, in jouw eigen straat, wijk of leefomgeving, om vervolgens een doorkijk te geven naar de totale duurzaamheid in de gemeente, Nederland en zelfs de wereld. Het begint in je buurt, maar daar eindigt het niet.

Leeswijzer

Dit document is het resultaat van discussies en gesprekken die we hebben gevoerd met inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen op grond van vier thema's:

- Samen leven in Boxtel
- Groen leven in Boxtel
- Ondernemend leven in Boxtel
- Energiek leven in Boxtel

De visie is opgebouwd op basis van de vier thema's met een apart hoofdstuk dat zich focust op educatie en communicatie. In alle werkgroepen en bijeenkomsten kwam dit als een belangrijke voorwaarde naar voren. De thema's hebben uiteraard allemaal een sterke onderlinge samenhang en op punten overlap.

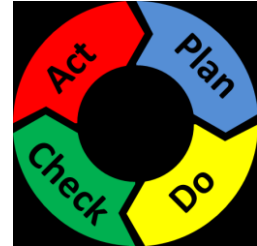
De uitwerking van thema's geeft nieuwe accenten waar we ons in het kader van duurzaamheid mee bezig houden, gebaseerd op de input die vanuit de samenleving is gegeven. Iedere (thema)werkgroep kende een eigen dynamiek. Voor de leesbaarheid is wel getracht om dit in dit document zoveel als mogelijk eenduidig te structureren.

¹ A. Wals, Duurzame diversiteit, 2016

Om de visie te realiseren is een uitvoeringsagenda met actiepunten en bijbehorende financiën opgesteld voor de periode 2017-2022. Er wordt een doorkijk gegeven tot aan 2030.

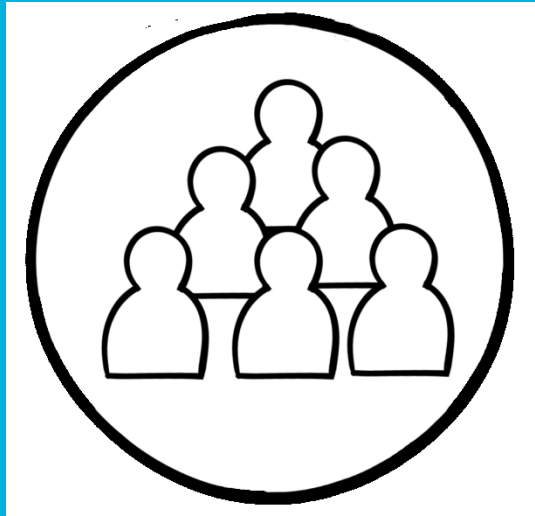
Geen statisch document maar een continu proces

Al tijdens het opstellen van de duurzaamheidsvisie en uitvoeringsagenda ging een aantal zaken en ideeën sneller lopen dan we konden voorzien. Zo kwam er een ware run op de duurzaamheidslening die de gemeente Boxtel aanbiedt en hebben we hier twee keer extra middelen voor vrijgemaakt. Hetzelfde geldt voor het proces dat we doorlopen met de ondernemers van Ladonk. Vooruitlopend op de vast te stellen visie zijn zij, onder coördinatie van SPIN en in samenwerking met de gemeente en de BOM, aan de slag gegaan met een duurzaamheidsscan voor het bedrijventerrein. Hier zijn allerlei acties uit voort gekomen, die zoveel mogelijk verwerkt zijn in de uitvoeringsagenda. Dat is uiteraard heel positief, maar het illustreert perfect dat sommige zaken niet altijd vooraf te plannen zijn. Het is daarom belangrijk dat dit document niet wordt gezien als een statisch document. We zullen goed moeten blijven kijken of de visie nog actueel is en of de uitvoeringsagenda hier op aansluit. Naast het meten van resultaten willen we graag ook feedback vanuit de samenleving om hier de visie of de uitvoeringsagenda beter van te maken.

We werken volgens Plan-Do-Check-Act:

We leggen een visie en uitvoeringsagenda vast; we geven hier uitvoering aan en checken of de gewenste resultaten worden bereikt. Op grond van de check schaven we bij.

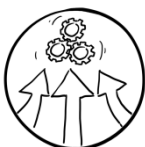
Goed samen leven in Boxtel; het sociale aspect van duurzaamheid

Vanuit duurzaamheid wordt er veel gedaan aan de fysieke leefomgeving van de gemeente. Minstens zo belangrijk zijn de verschillende typen mensen die er leven en werken én de sociale interactie die er *in* die leefomgeving plaatsvindt en mogelijk gemaakt wordt.

In 2030...

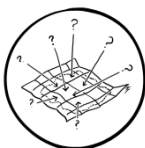
is Boxtel een gemeente (samenleving) waarin iedereen mee kan doen;

is er een hoog zelforganiserend vermogen in de gehele gemeente;

weten de inwoners wat ze zelf bij kunnen dragen aan hun eigen leefgenot en dat van een ander;

zijn de verschillende voorzieningen en initiatieven breed bekend door de gehele gemeente.

Leefomgeving en samenleving

Bij het sociale aspect van duurzaamheid wordt er een verband gelegd tussen de leefomgeving en de sociale structuren die er in die leefomgeving bestaan of kunnen worden versterkt. Bij het tot stand komen van deze visie is er met de werkgroep uitvoerig gesproken over wat nu eigenlijk het ideaalplaatje is van sociale duurzaamheid in onze gemeente. Hier komen ook deze twee punten terug: de sociaal duurzame leefomgeving, die meer inzet op de ruimtelijke aspecten die bijdragen aan sociale cohesie en de sociaal duurzame samenleving, wat meer gaat over het netwerk dat zich binnen de leefomgeving beweegt. Deze twee zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

De ideale sociaal duurzame leefomgeving en samenleving

Met elkaar hebben we in kaart gebracht welke kenmerken een 'ideale' duurzame leefomgeving en samenleving kunnen bewerkstelligen. Hieronder puntsgewijs de kenmerken.

Een sociale, duurzame leefomgeving bestaat uit een aantrekkelijke, gevarieerde (openbare) ruimte..

..die gezond is,

- Het is schoon en veilig.
- Het nodigt uit tot bewegen, spelen en sporten.
- Het heeft voldoende eetbaar en beleefbaar groen, natuur en water en aandacht voor klimaatadaptatie.
- Het heeft een goede milieukwaliteit (geluid, lucht, bodem, externe veiligheid).
- Het heeft bewoners die zich verantwoordelijk voelen voor zichzelf, elkaar en (een deel van) hun wijk.
- Het heeft een goede bereikbaarheid en stimuleert fietsen, wandelen en OV-gebruik.
- Houdt rekening met de behoeften van de (toekomstige) bewoners en specifieke bevolkingsgroepen (kinderen, ouderen, chronisch zieken, gehandicapten, lagere inkomensgroepen).

..die uitnodigt tot ontmoeting,

- Het zorgt ervoor dat mensen elkaar (spontaan) kunnen ontmoeten, alle generaties, sociale klassen en culturen.
- Het is een leefomgeving waar het prettig samenleven is, ook daar waar sprake is van sociaal-economische en culturele diversiteit.
- Het is een leefomgeving waar de bewoners elkaar kennen.
- Het heeft één centraal ontmoetingspunt.
- De bewoners, ondernemers en professionals kunnen problemen signaleren en weten waar zij eventueel naar kunnen verwijzen.

..met gezonde en duurzame gebouwen en een gevarieerd aanbod aan zichtbare voorzieningen,

- Dit betreft duurzame woningen, een wijkbedrijf, scholen, winkels, cultuur, bedrijven, openbare of gemeenschappelijke vervoersvoorzieningen en sportmogelijkheden (waar mogelijk multifunctioneel).
- Voorzieningen die iedereen gelijke kansen geven en sociale uitsluiting voorkomen.
- Voorzieningen die investeren in integratie.
- Voorzieningen die inwoners de mogelijkheid geven om zich te kunnen ontwikkelen.
- Voorzieningen die (ook) digitaal beschikbaar zijn.

..voor een betrokken en samenredzame samenleving

- Er is een sterke sociale samenhang, sociaal vertrouwen en hoge mate van participatie;
- Er is een evenredige betrokkenheid van mensen bij elkaar en bij de samenleving;
- Het is een samenleving die mensen in staat stelt om maximaal zelfredzaam te zijn;
- Het is een samenleving waar mensen bereid zijn om iets voor elkaar te betekenen (computerles aan oudere burens, pakketjes aannemen voor werkend gezin, initiatieven om voor anderen te koken etc.).
- Het is een zelforganiserende samenleving, mensen wachten niet af maar nemen zelf initiatief.
- De wijken hebben eigen budget om zelf zaken te organiseren en realiseren;
- De inwoners zijn zich bewust van het effect van het eigen handelen op de leefomgeving.

Als Boxtel aan alle bovenstaande kenmerken ruimschoots voldoet, zouden we dus in een 'ideale' sociale, duurzame leefomgeving en samenleving leven. Sommige elementen hebben we in de gemeente Boxtel al behoorlijk goed op orde. Te denken valt aan de zelforganisatiegraad in bijvoorbeeld Liempde, Lennisheuvel en Selissenwal, verschillende eetpunten, initiatieven zoals de generatietuinen, buurtverenigingen en wijkorganen.

Belangrijke thema's en ontwikkelingen

Er is een aantal ontwikkelingen die extra aandacht behoeven in het kader van een sociaal duurzame samenleving. Deze staan hieronder beschreven.

Eenzaamheid

Wat is eenzaamheid?

Eenzaamheid is het fysieke ervaren van een tekort aan verbondenheid met anderen.²

Dat betekent dus niet per definitie dat mensen alleen zijn, zoals in een sociaal isolement, maar vooral dat mensen zich alleen voelen. Er is een basale behoefte bij mensen om verbonden te zijn. Dit is zelfs fysiek te meten. Uit neuropsychologisch onderzoek naar eenzaamheid blijkt dat bij eenzaamheid hetzelfde hersengebied actief is als wanneer men fysieke pijn voelt.

Het gevoel van eenzaamheid kan allerlei oorzaken hebben. Mensen voelen zich bijvoorbeeld eenzaam door een lichamelijke beperking, weinig sociale contacten of het verlies van een partner of een vriend. Eenzaamheid ligt op de loer voor ouderen, die langer thuis blijven wonen maar waarvan tegelijkertijd hun familie- en vriendenkring steeds kleiner wordt. Het bezoek van de zorgverlener wordt het hoogtepunt van de dag. Eenzaamheid is echter niet alleen een probleem dat bij ouderen speelt. Zo'n 70 procent van de jongeren voelt zich wel eens eenzaam blijkt uit onderzoek van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving. Het gaat dan om het gevoel van verlies, het gevoel er niet bij te horen en het gevoel van uitsluiting.

Waarom is dit een belangrijk thema?

Uit cijfers van de Rijksoverheid blijkt dat eenzaamheid in meer of mindere mate voorkomt bij bijna 40% van de bevolking. De mens is een sociaal wezen. Het is daarom essentieel voor onze ontwikkeling en voor onze geestelijke en lichamelijke gezondheid dat we samenleven met anderen. Zoals het lichaam ook protesteert met een gevoel van pijn tegen een ongezonde situatie, protesteert je lichaam tegen een tekort aan verbinding met anderen door je eenzaam te voelen.

Ernstige eenzaamheid heeft nare gevolgen. Het is op den duur slecht voor je gezondheid, je kunt er letterlijk ziek van worden. De kans bestaat ook dat deze mensen minder goed voor zichzelf gaan zorgen.

Sommige oorzaken van eenzaamheid liggen bij de persoon zelf, maar er zijn ook maatschappelijke trends die van invloed zijn op eenzaamheid. Eenzaamheid is dus niet een individueel probleem, maar heeft ook alles te maken met de inrichting en cultuur van de samenleving. Door onder andere de vergrijzing en het feit dat ouderen langer thuis blijven wonen kan het aantal eenzamen verder toenemen. Ook de digitalisering, waarbij we soms meer digitaal dan persoonlijk contact hebben en de verdergaande individualisering (afname aantal leden verenigingen etc.) hebben hier effect op.

Waar staan we nu?

Bestrijding van eenzaamheid maakt op dit moment al integraal onderdeel uit van het sociaal beleid van de gemeente Boxtel. We zetten hierbij voortdurend in op het versterken van maatschappelijke en sociale verbanden. Zo is Boxtel onder meer koploper-gemeente van Coalitie Erbij, een landelijk samenwerkingsverband van maatschappelijke organisaties ter bestrijding van eenzaamheid. Lokaal werken wij hierin voornamelijk samen met Contour de Twern, Centrum voor Jeugd en Gezin en MEE. Onder de vlag van het Project WoonWijs wordt eveneens ingezet op bestrijding van eenzaamheid onder ouderen door het organiseren van ontmoetingsbijeenkomsten, high tea in de buurt, de vriendschapsbank en de Generatietuin. Met de KBO hebben we afgesproken dat mensen vanaf de leeftijd van 80 jaar actief

² Rijks, 2009

worden gewezen op de mogelijkheid zich te laten ondersteunen door een Ouderenadviseur. Vanuit sportverenigingen worden activiteiten georganiseerd voor ouderen. Ook is er een aantal bewegingsprogramma's voor ouderen gestart. In gesprekken met jongeren komt standaard ook het thema netwerkversterking aan de orde. Hierin kan vrij snel worden gesignaleerd in hoeverre een jongere voldoende aansluiting heeft bij sociale en maatschappelijke verbanden. Ook is er bij de scholen in onze gemeente aandacht gevraagd voor het thema eenzaamheid. Via verschillende kanalen maken wij informatie toegankelijk. Digitaal via de websites van de gemeente Boxtel en Contour de Twern, en fysiek via het Loket WegWijs in Sint Ursula. Daarnaast zijn er enorm veel andere initiatieven die inzetten op ontmoeting en verbinding van mensen. Voorbeelden hiervan zijn het hobbycentrum, het eetpunt op de kinderboerderij en de huiskamer op Hoog heem.

Wat willen we bereiken en hoe?

Naast het huidige beleid en projecten die zich richten op het herkennen en bestrijden van eenzaamheid, is het zaak om ontmoetingen in de buurt en bekendheid van mensen met elkaar te versterken. Dit kan door initiatieven te stimuleren die wellicht niet als hoofddoel ontmoeting hebben, maar die ontmoeting tussen mensen in de wijk wel stimuleren. Te denken valt aan deelpunten voor gereedschap, het inrichten van multifunctionele plekken waar meerdere doelgroepen op af komen en vooral ook: het actiever promoten van voorzieningen in de wijk(en).

Multiculturele samenleving

Wat is de multiculturele samenleving?

Van een multiculturele samenleving is sprake als in een land diverse groepen met verschillende culturen met elkaar samenleven. Er is geen enkele samenleving die alleen uit mensen bestaat die op het eigen grondgebied zijn geboren. Er is altijd wel instroom van mensen van buiten. En die instroom, migratie, verandert onze samenleving. Door de tijd heen is Nederland tot een migratiesamenleving en daarmee tot een multiculturele samenleving geëvolueerd.

Waarom is dit een belangrijk thema?

Onze gemeenschappen worden steeds diverser. Dit kan aantrekkelijk zijn. Tegelijkertijd ligt diversiteit nog altijd erg gevoelig. Het integratiebeleid in Nederland is niet voor niets al jaren een veelbesproken thema in de Nederlandse politiek. En het thema blijft actueel met de huidige toename van vluchtelingen uit diverse instabiele regio's.

Een deel van de groep mensen die niet oorspronkelijk uit Nederland komt is de Nederlandse taal nog niet (volledig) machtig. Dit maakt het lastiger voor hen om actief te participeren in de Boxtelse gemeenschap. Ze hebben hun eigen, beperktere, netwerken, maar treden bijvoorbeeld niet gemakkelijk in contact met de gemeente of in bepaalde wijkactiviteiten. En dat terwijl uit onderzoek blijkt dat een aantal groepen in sociaaleconomisch opzicht achterblijft ten opzichte van het gemiddelde. Juist deze groepen zijn kwetsbaar en zouden baat hebben bij een actievere deelname in de samenleving. Daarnaast maakt onbekend ook onbemind. Of we het willen of niet, daar waar verschillende culturen naast elkaar leven in plaats van met elkaar, zijn er spanningen.

Waar staan we nu?

In de afgelopen 20 jaar nam het aandeel van inwoners met een niet Nederlandse achtergrond met 28 procent toe. Op dit moment komt 1 op de 13 inwoners van Boxtel oorspronkelijk uit het buitenland. De toename van het aandeel van inwoners met een niet Nederlandse achtergrond lijkt zich nog voort te zetten met de taakstelling vanuit de provincie voor de opvang van asielzoekers en huisvesting van vergunninghouders.

In Boxtel werken we met elkaar aan het versterken van onze multiculturele samenleving. Vanuit het sociaal domein maakt integratie en het thema multiculturaliteit een integraal onderdeel uit van het gemeentelijk beleid. Daarnaast werken we samen met maatschappelijke partners zoals Contour de Twern, Woonstichting Sint Joseph maar bijvoorbeeld ook de Moskeebesturen om deze doelgroepen beter te bereiken en te kunnen betrekken. Buro Nieuwkomers helpt met ondersteuning van vrijwilligers nieuwe verblijfgerechtigden op weg in Boxtel en tijdens de jaarlijkse nieuwkomersdag worden alle nieuwe inwoners van Boxtel verwelkomd. Ook in het sportbeleid wordt aandacht besteed aan onze multiculturele samenleving.

Het integreren van multiculturaliteit in onze manier van leven zie je ook terug in bijvoorbeeld Het Wereldhuis, een verzorgingshuis waar religies en culturen elkaar ontmoeten. Daarnaast zijn er verschillende activiteiten en initiatieven die hun steentje bijdragen aan de dialoog en wederzijdse kennis en begrip. Zo wordt er sinds 2002 jaarlijks de bazaar Boxtel georganiseerd, een goed bezocht evenement waarbij ontmoetingen tussen culturen centraal staat. Ook "De smaak van Boxtel", georganiseerd door Lokale Agenda 21, waar met elkaar wereldgerechten worden gekookt is al jarenlang een succes. Ook zijn er verschillende initiatieven en activiteiten zoals de interreligieuze en multiculturele vrouwengroep Boxtel, het wereldkoor Boxtel en de internationale vrouwendag.

Wat willen we bereiken en hoe?

Het bouwen aan een sterke samenleving, vraagt om wederzijdse openheid en dialoog tussen iedereen die in Boxtel woont. Het vraagt wederzijdse betrokkenheid. Want alleen samen kunnen we de toekomst van Boxtel bepalen. Het is belangrijk dat iedereen in Boxtel weet wat zij zelf kunnen doen om bij te dragen aan onze samenleving en anderzijds wat zij kunnen verwachten van instanties, voorzieningen en initiatieven om hen heen om hen daarbij te helpen.

Participatiesamenleving

Wat is de participatiesamenleving?

We maken een transitie door van de verzorgingsstaat naar wat we noemen de participatiesamenleving. De rol van de burger wordt groter en er kan meer invloed uitgeoefend worden. Dat gaat niet alleen om een 'herverdeling van taken en verantwoordelijkheden'. Burgers kunnen en moeten zelfs in sommige gevallen taken overnemen die de overheid eerder uitvoerde. Maar participatie is ook meepraten over de vormgeving van onze samenleving.

Waarom is dit een belangrijk thema?

We moeten oog houden voor de compleetheid van de participatiesamenleving. Een beperkte groep mensen doet enorm veel voor de gemeenschap. Zij zijn vrijwilliger, betrokken in de politiek, lid van verenigingen en helpen als het even kan ook nog even de buurman. Dit is enorm waardevol voor de gemeenschap, maar we moeten uitkijken dat we niet zodanig dezelfde groep overvragen dat er sprake gaat zijn van vrijwilligersmoeheid. De lastigheid hierin is ook dat ieder voor zich, afhankelijk van opvattingen, persoonlijke situatie en andere factoren, een andere 'limiet' hanteert aan wat er maatschappelijk van hen verwacht en gevraagd mag worden.

Daarnaast is te bemerken dat alle betrokken partijen (inwoners, maatschappelijke instellingen en overheid) ook nog moeten wennen aan de veranderende rollen in onze participatiesamenleving. Mensen die zich vrijwillig inzetten voor de gemeenschap doen dat veelal omdat zij in meer of mindere mate daar affiniteit, kennis en ervaring in hebben. In samenwerking met betaalde professionals is er in sommige gevallen sprake van ongelijkheid. Soms is dat logisch, aangezien een betaalde professional bijvoorbeeld verantwoordelijkheid draagt voor het eindresultaat of de voortgang van een project. Maar hoe hoger men op de participatieladder acteert, hoe belangrijker het wordt om aan het begin van een proces de rollen, verwachtingen en verantwoordelijkheid vooraf met elkaar te bespreken.

De participatieladder

De participatieladder biedt een aanknopingspunt om naar burgerparticipatie te kijken. De ladder laat verschillende manieren zien waarop burgers bij de politiek en besluitvorming kunnen worden betrokken, oplopend van minder (onderaan de ladder) tot meer (bovenaan de ladder) betrokken. De participatieladder bestaat van onder naar boven uit de volgende sporten: informeren, raadplegen, adviseren, co-producen, (mee)beslissen en zelf organiseren.

Waar staan we nu?

Gemeente Boxtel heeft zich de afgelopen jaren omgevormd naar "Meewerkend Boxtel". Hiermee onderstrepen we de nieuwe rol, die we als gemeente willen pakken. Ondersteunend, faciliterend, dichtbij de inwoners en de ondernemers; kortom we willen meewerken. In het kader van participatie is er in Boxtel al heel veel gebeurd: we hebben buurtmoestuinen, eetpunten, beweegtuinen, initiatieven zoals Stichting Dommelbimd, De Voedseltuin, De Herenboeren, buurtopknappdagen en bovenal betrokken vrijwilligers die in allerlei verschillende initiatieven zich inzetten voor de Buxtelse samenleving. Vanuit het gemeentelijk beleid hebben een vrijwilligersbeleid dat in 2017 geactualiseerd wordt, een

mantelzorgbeleid, het vrijwilligerssteunpunt en bovendien twee wijkmakelaars die het aanspreekpunt vormen voor inwoners en organisaties met ideeën om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van onze gemeente. De betrokkenheid van burgers zorgt in belangrijke mate dat we een doe-democratie aan het worden zijn: niet praten, maar samen aanpakken. Maar juist daarom is betrokkenheid van de samenleving bij de totstandkoming van beleid, dat dit soort initiatieven zou moeten ondersteunen en faciliteren, essentieel. Ook daarover blijven we met elkaar in gesprek.

Wat willen we bereiken en hoe?

Het is enerzijds zaak om meer mensen te activeren en daar waar mogelijk te ondersteunen en anderzijds is het noodzakelijk om kritisch te kijken hoe we omgaan met situaties waar de activiteiten overstijgen wat verwacht mag worden van de vrijwilligheid van onze inwoners. Enerzijds willen we bereiken dat dit bespreekbaar te maken is en anderzijds willen we dat deze vraagstukken meegenomen worden in bijvoorbeeld het inkoopbeleid (kunnen we bij professionele opdrachten meer gebruik maken van lokale expertise) en het vrijwilligersbeleid. In beleidsvorming in algemene zin blijven we inwoners actief betrekken en in de gelegenheid stellen om mee te denken.

Thuis wonen met beperkingen

In de toekomst wonen mensen steeds vaker gewoon thuis ook als er sprake is van beperkingen. Mensen worden vroeger uit het ziekenhuis ontslagen en worden thuis verder verpleegd. De geestelijke gezondheidszorg neemt mensen met psychische problemen niet zo vaak meer op, of ontslaat mensen eerder uit de kliniek. Door de extramuralisering en de Wet Langdurige zorg leven mensen met lichamelijke en/of geestelijke beperkingen thuis i.p.v. in een tehuis. Dit betreft zowel mensen met aangeboren als verworven beperkingen. Pas als mensen 24 uur zorg nodig hebben omdat zij een gevaar zijn voor zichzelf of de omgeving, komt men in aanmerking voor opname in een tehuis.

Er zijn een aantal ontwikkelingen die hier van invloed op zijn:

- **Grijze druk:** In Boxtel is de grijze druk hoger als gemiddeld in Nederland (30% versus 25%). Deze geeft de verhouding tussen het aantal 65-plussers en het aantal 'productieve' mensen tussen 19-64 jaar aan. Er komen minder jong volwassenen die financieel gezien de gemeenschap draaiende moeten houden en meer ouderen die hun inkomen hebben vanuit AOW en pensioenen. Daarnaast neemt het aantal oude ouderen fors toe. Het aantal 85-plussers in Boxtel verdubbelt en het aantal 75/84-jarigen neemt met 50% toe in de periode tot 2030.
- **Verdunning van huishoudens:** De gemiddelde grootte van huishoudens is de afgelopen jaren sterk afgenomen. De landelijke verwachting is dat deze trend zich nog voortzet tot 2040. De gezinssamenstelling heeft grote gevolgen voor de mogelijkheden van mantelzorg. Steeds vaker wonen mensen alleen. Dit kan zijn door verweduwing, scheiding of leefstijl. Steeds vaker wonen de kinderen verder weg. Dit betekent dat mensen in geval van kwetsbaarheid een groter beroep moeten doen op hun directe omgeving: burens, de wijk, het dorp of de gemeente.
- **Deelname aan het arbeidsproces:** Het werken als tweeverdieners en het opschuiven van de pensioengerechtigde leeftijd zorgt dat mensen vaker en/of langer deelnemen aan het arbeidsproces. Dit maakt dat zij minder beschikbaar zijn als vrijwilliger en/of mantelzorger. Als mantelzorg wordt verleend, dreigt overbelasting.

Waarom is dit een belangrijk thema?

Door deze ontwikkelingen worden wij als gemeenschap vaker geconfronteerd met mensen in kwetsbare situaties. Dit gaat ons allen raken, zowel burgers, scholen, ondernemers, dienstverleners als gemeente. Het vraagt om de bereidheid van alle betrokkenen zich het lot van kwetsbare mensen aan te trekken en hen te ondersteunen. Dit stelt eisen aan het kennisniveau en vaardigheden om met kwetsbaarheid om te gaan. Daarnaast vraagt dit om aanpassingen in de openbare ruimte en gebouwen en van vormen van dienstverlening. Het vraagt erom de participatiesamenleving zodanig in te richten dat ook kwetsbare mensen mee kunnen doen.

Waar staan we nu?

In het sociaal beleid van de gemeente Boxtel wordt ingezet op het voorkomen of uitstellen van kwetsbaarheid en daar op volgend hulpbehoevendheid. Daarnaast ondersteunt de gemeente mensen bij wie kwetsbaarheid en/of hulpbehoevendheid reeds aan de orde is. In eerste instantie ligt daarom de focus op het bevorderen van het welbevinden, de zelfredzaamheid en samenredzaamheid van de

bewoners van Boxtel. Dat wordt enerzijds bevorderd door initiatieven zoals het hobbycentrum, de generatietuin en de huiskamer bij Hoog heem en anderzijds door mensen in contact te brengen met professionals die hen verder kunnen helpen om mensen zelf, met behulp van hun eigen netwerk, hun kwetsbaarheid te verminderen. In tweede instantie zorgt de gemeente voor goede algemene en collectieve voorzieningen. In derde instantie zal individueel maatwerk geleverd worden (Wmo) als dat nodig is.

We hebben bovendien naar organisaties als de Adviesraad Sociaal Domein³, Seniorenraad, Ouderen in Regie, de KBO maar ook bijvoorbeeld scholen, het initiatief genomen om samen te werken op thema's als actief burgerschap, eenzaamheid, mantelzorg, dementievriendelijke gemeente, arbeidsparticipatie en zorg. Verder is er ook nog het project Woonwijs, waarin onder meer veel aandacht is voor valpreventie, buurtactiviteiten en dagbesteding. Dit jaar wordt een boekje uitgebracht over dementie. De ondernemers worden dit jaar geïnformeerd over omgaan met dementie. Op de agenda staan schoolprojecten voor ontmoetingen van jongeren met mensen met dementie.

Intramuraal gezien beschikt Boxtel over verpleeghuizen die heel goed aangeschreven staan. In de verzorgingshuizen is voortaan verpleeghuiszorg of een scheiding van wonen en zorg toegepast. Sommige huizen hebben bovendien een wijkfunctie gekregen. In Boxtel zijn er ook een aantal woonservice zones.

In Selissenwal zijn vanuit het wijkplatform drie ommetjes gecreëerd, waaronder een Bankjesroute van 1,3 km met een zelf aangelegd rolstoelvriendelijk pad en jeu de boulesbaan langs de Dommel. Daarnaast is er een rolstoelvriendelijk pad die de route naar Sparrenrijk verkort en deze daardoor beter bereikbaar maakt. De wijk is samen met ouders van schoolkinderen en senioren geïnspecteerd. Dit heeft geleid tot een seniorvriendelijk kindlint en een project samen met Helicon (in wording). De leerlingen zullen dan de stoepen vlak leggen zodat de route goed begaanbaar is voor kwetsbare mensen. De herinrichting van de Markt in Boxtel vindt plaats volgens het handboek Toegankelijkheid van Boxtel.

Daarnaast zijn er op initiatief van inwoners nog tal van projecten in wording die de focus leggen op het laten aansluiten van de fysieke leefomgeving voor kwetsbare, zelfstandig thuiswonenden.

Wat willen we bereiken en hoe?

Om te zorgen dat mensen langer thuis kunnen blijven wonen zijn er voorzieningen nodig. De focus hierbij ligt onder andere op zorg, waarbij professionele zorg en zorg uit de eigen omgeving elkaar aanvullen. De gemeente speelt een belangrijke rol in het zorgen voor voorzieningen. Ook hulp in alledaagse zaken zoals hulp met digitale administratie, boodschappen en dergelijke vallen hieronder.

Naast het zorgaspect speelt ook de fysieke kwaliteit van de leefomgeving een rol. Woningen moeten geschikt zijn en voldoen aan de (veranderende) wensen van de bewoners om langer thuis te kunnen blijven wonen. Ook de rest van de fysieke leefomgeving moet aansluiten bij de behoefte van de groeiende groep kwetsbare, zelfstandig thuiswonenden. Om zelfstandig deel te kunnen blijven nemen aan de samenleving is immers de letterlijke en figuurlijke toegankelijkheid tot die samenleving onmisbaar. Bepaalde voorzieningen moeten fijnmaziger worden, omdat de buurt de plaats heeft ingenomen van het verzorgingshuis.

Armoede

Wat is armoede?

Volgens de definitie die de Europese Commissie hanteert worden armen gedefinieerd als: "mensen, gezinnen of groepen mensen wier middelen (materieel, cultureel en sociaal) zo beperkt zijn dat zij uitgesloten zijn van de minimaal aanvaardbare leefpatronen in de lidstaat waarin zij leven" (Raad van de

³ De Adviesraad Sociaal Domein bestaat uit de voormalige Wmo adviesraad, Seniorenraad en de adviesraad WIM (werk, inkomen en minimeerbaarheid). Zij bundelen hun krachten op het gebied van de drie decentralisaties (Wmo, Participatie en Jeugd). Ze geven gevraagd en ongevraagd advies over beleid met betrekking tot het sociaal domein.

Europese Gemeenschappen, 1985). De armoede is relatief omdat zij gedefinieerd wordt in verhouding tot het algemeen welvaartspeil van een land.

Waarom is dit een belangrijk thema?

Armoede draait niet alleen om inkomen, maar om veel meer. Het gaat om mensen die materieel, cultureel en sociaal zo weinig middelen hebben, dat ze uitgesloten raken van de gemeenschap waarin ze leven. Ze kunnen het zich bijvoorbeeld niet veroorloven om lid te zijn van een vereniging of een klein uitstapje te maken. Het gaat dus ook niet alleen om mensen die geen werk hebben, maar kan gaan om mensen die te maken krijgen met financiële problemen en schulden of ziekte, waarvan de gezinssituatie plots verandert of part time werkende mensen. Er rust nog (te) vaak een taboe op armoede, waardoor het in sommige gevallen zeer lastig blijkt om mensen verder te helpen (ze vragen immers niet om hulp).

Waar staan we nu?

In Boxtel worden er ongeveer 400-425 uitkeringen verstrekt. In 2016 maakten 102 huishoudens gebruik van de voedselbank. Zoals aangegeven bestaat de groep mensen die armoede ervaren uit een brede groep die lang niet altijd zichtbaar is. Daarmee zijn deze twee indicatoren slechts richtinggevend. Om beter te kunnen signaleren of mensen zich in een armoedesituatie bevinden, werd in 2008 al een intentieverklaring armoedebestrijding ondertekend door 24 partijen.⁴ In 2014 is het armoedebeleid van de gemeente geactualiseerd voor de periode 2014-2018. Eind 2017 zal er een evaluatie plaatsvinden. Dit zal samen met het netwerk voor armoedebestrijding worden uitgevoerd.

De gemeente steekt veel tijd en moeite in het begeleiden van mensen naar een baan. We bieden ook een vangnet voor mensen die het, ondanks alles, niet op eigen kracht redden. Dat vangnet bestaat onder andere uit het welzijnsfonds, ondersteuning in schoolkosten, bijdragen voor chronisch zieken en ouderen, collectieve ziektekostenverzekering, schuldhulpverlening en diverse extra toeslagen. Daarnaast worden mensen ondersteund met bijvoorbeeld bespaartips en educatie. Ook willen we initiatieven van inwoners voor eigen ondersteuningsprojecten graag faciliteren.

Armoedebestrijding en het helpen naar werk komt ook terug in zelfstandige projecten zoals bijvoorbeeld De Voedseltuin, waarbij mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt mee kunnen helpen en die voedsel produceert voor onder andere de Voedselbank. Maar ook het repaircafé, waarbij mensen met kapotte spullen of kleding langs kunnen komen om het samen met vrijwilligers te repareren, geeft mensen met minder financiële middelen een steuntje in de rug.

Wat willen we bereiken en hoe?

Door meer sociale samenhang in onze samenleving te creëren, kan armoede beter gesignaleerd worden en kunnen mensen beter worden geholpen. Daarnaast bestaat er de wens om naar mogelijkheden te kijken om, als daar in de wijk animo voor is, bijvoorbeeld een wijkbedrijf te realiseren, waarbij werkzaamheden in de wijk en bedrijven of mensen uit de wijk die de klus kunnen klaren bij elkaar worden gebracht.

⁴ Deze partijen waren: Gemeente Boxtel, Woonstichting Sint-Joseph, DELTA Stichting Welzijn Boxtel, Zorggroep Elde, De Walpoort, De Spelelier, Vincentiusvereniging, Voedselbank, De Zonnebloem Liempde, Seniorenraad KBO, Cliëntenraad Sociale Dienst, Stichting Uitkeringsgerechtigden Boxtel, Sint-Theresiaparochie Lennisheuvel, Rode Kruis Boxtel-Liempde, Koning Willem I College, Stichting Palet, Stichting Leergeld, Stichting Voetwassing, Turkse en Marokkaanse gemeenschap, FNV Bouw Liempde en Let's Ruilkring.

Accenten voor de uitvoeringsagenda

Het sociale aspect van duurzaamheid komt op allerlei vlakken en binnen allerlei activiteiten, (maatschappelijke) organisaties, initiatieven en beleid aan bod in Boxtel. Vanuit de werkgroep is er echter een aantal belangrijke accenten gelegd voor de uitvoeringsagenda in het kader van de doelstellingen in deze visie. Deze zetten we hieronder uiteen.

De zichtbaarheid van initiatieven, voorzieningen en activiteiten moet worden verbeterd.

Er zijn tal van initiatieven en voorzieningen op sociaal gebied waar mensen gebruik van kunnen maken. Deze zijn echter lang niet allemaal bekend bij onze inwoners. Er zijn websites die overzichten geven van initiatieven, maar ook die zijn lang niet altijd bekend en daarnaast niet altijd volledig. De zichtbaarheid van initiatieven in bepaalde wijken kan bijvoorbeeld ook leiden tot inspiratie in andere wijken.

Er moet meer aandacht komen voor (spontane) ontmoetingen in de wijk.

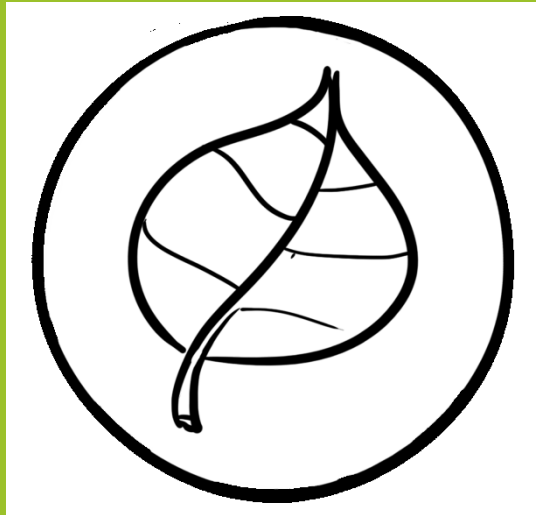
Het kan zo simpel zijn als elkaar tegenkomen met het buiten zetten van de afvalcontainer of de hond uitlaten. Sommige routines die door voorzieningen (hondenuitlaatplaatsen) of simpelweg inrichting (een speeltuin met daarnaast een adoptiestuk groen) mensen met elkaar in contact laten komen, maken dat mensen bekend zijn met de mensen in hun omgeving. Hierdoor voelt men zich vertrouwder en veiliger, maar kan ook signalering van problemen worden verbeterd. We moeten ons hier bewust van zijn.

Meer kruisbestuiving en samenwerking tussen verschillende initiatieven.

Een gymles voor jongeren kan bijvoorbeeld de voorziening delen met ouderen die in beweging willen blijven. De interactie tussen twee generaties kan zo worden gestimuleerd, maar het kan ook het gebruik van de voorziening intensiveren wat het economischer rendabel maakt. Ook kun je bijvoorbeeld denken aan scholen die op bezoek gaan bij verzorgingstehuizen. In sommige gevallen is dit wellicht niet mogelijk, maar er dient altijd gekeken te worden naar verbreding en versterking van initiatieven door dit soort samenwerkingen.

De openbare ruimte en voorzieningen moeten bereikbaar zijn voor iedereen.

De openbare ruimte, voorzieningen en woningen moeten in fysieke zin (mobiliteit), maatschappelijke zin (meer diversiteit in deelnemers) en economische zin (betaalbaar) bereikbaar zijn voor iedereen.

Groen leven in Boxtel; het ecologische aspect van duurzaamheid.

We willen een groene, gezonde en fijne leefomgeving om te leven, ondernemen en recreëren. Dit willen we doen zonder onze leefomgeving extra te belasten en anticiperend op de klimaatveranderingen die zijn voorzien. Binnen het thema groen leven in Boxtel ligt het accent op de "Planet" kant van duurzaamheid.

In 2030...

ligt Boxtel op koers om in 2050 zoveel als mogelijk klimaatadaptief te zijn.

is de afname van de biodiversiteit in onze gemeente omgebogen naar een (lichte) verbetering. Er is sprake van stabiele populaties en aantallen;

is de totale mondiale voetafdruk van de gemeente met 50% verkleind;

voert Boxtel een actief beleid ten behoeve van dierenwelzijn.

Belangrijke thema's en ontwikkelingen

Klimaatmitigatie en –adaptatie (en acceptatie)

Ons klimaat verandert. In 2015 was het wereldwijd ongeveer 1°C warmer dan in de periode 1850-1900. In Nederland is de temperatuur bijna tweemaal zo hard gestegen (1,8°C) als het wereldgemiddelde. Voor sommigen lijkt dat weinig, maar de gevolgen zijn van die stijging zijn nu al groot. Klimaatverandering gaat gepaard met een toenemende kans op weersextremen zoals zware stormen en hittegolven (Van den Hurk et al., 2014).

De jaarlijkse hoeveelheid neerslag is tussen 1910 en 2015 met 27 procent toegenomen. Ook nam de intensiteit van zware buien die voor wateroverlast zorgen met ruim 20 procent toe, evenals de frequentie en intensiteit van hagel. Tegelijkertijd komt droogte nu iets vaker voor dan in 1951.

Wat is klimaatadaptatie en -mitigatie?

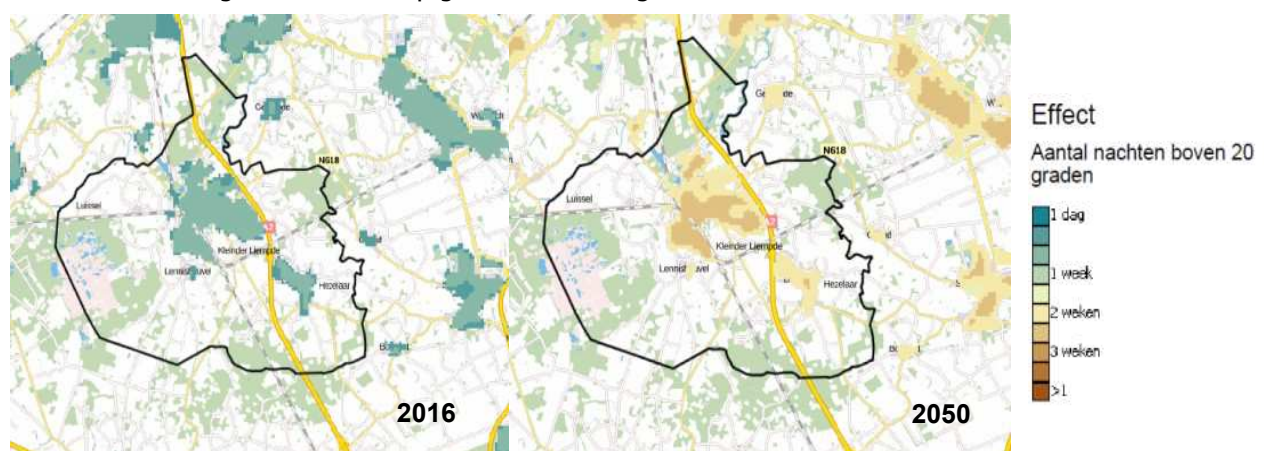
Er zijn twee aanpakken voor de klimaatverandering: klimaatmitigatie en -adaptatie.

Mitigatie is het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen om ervoor te zorgen dat de temperatuurstijging beperkt blijft. Daarnaast moeten we ons aanpassen (adaptatie) aan het veranderende klimaat. Zo verminderen we onze kwetsbaarheid en beperken we de gevolgen. Als we de broeikasgasemissies niet sterk omlaag krijgen, zal de noodzaak tot klimaatadaptatie steeds groter worden. Adaptatie en mitigatie vullen elkaar aan en zijn allebei noodzakelijk. Effecten van klimaatverandering werken nog lang door, ook nadat de emissies sterk gereduceerd zijn.

Waarom is dit een belangrijk thema?

We hebben zelf een grote mate van invloed op klimaatbestendigheid van onze gemeente. In het rapport Climate Proof Cities wordt gesteld dat klimaatbestendigheid van steden het meest efficiënt kan gebeuren door het nemen van relatief kleine en lokale maatregelen. Verder blijkt dat de kosten van adaptatie nú gering zijn in vergelijking met de schade die in één dag kan ontstaan door extreme weersomstandigheden. Lokale acties op het gebied van klimaatadaptatie hebben niet alleen lokaal effect. Maatregelen die bijvoorbeeld zorgen voor lokale infiltratie van water hebben ook hun weerslag op wateroverlast (hoge waterstanden) in buurgemeenten.

Het klimaat zal de komende eeuwen blijven veranderen, maar in welke mate en met welke snelheid is niet precies te zeggen. Naast het feit dat nog niet alles in detail begrepen wordt, hangt dit samen met ontwikkelingen in de wereld, zoals bevolkingsgroei en de afspraken over het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen.⁵ Klimaatverandering is een mondiaal probleem dat grote lokale gevolgen kan hebben: wateroverlast, droogte, bodemdaling en hittestress. In het rapport Climate Proof Cities⁶ wordt gesteld dat alle steden in Nederland, groot en klein, kwetsbaar zijn voor de effecten van klimaatverandering. Boxtel is hierop geen uitzondering.

⁵ Aanpassen met ambitie, Nationale Klimaatadaptatiestrategie, ministerie van Infrastructuur en Milieu, december 2016

⁶ Climate Proof Cities, Climate Proof Cities Consortium, oktober 2016

In Boxtel zijn er verschillende beleidsplannen en projecten die bijdragen aan een betere klimaatadaptatie van onze gemeente. Daar waar mogelijk worden bossen en landschapselementen aangeplant die extra CO₂ opslaan, denk hierbij aan populierenaanplant, maar ook de binding van stikstof met elzenaanplant en de opvang van fijnstof in de vorm van nieuwe landschapselementen.

In het gemeentelijk rioleringsplan wordt eveneens stevig ingezet op klimaatadaptatie. We streven samen met waterpartners zoals Waterschap De Dommel en Brabant Water naar een integrale en duurzame benadering van het watersysteem en de afvalwaterketen. We infiltreren (vasthouden) waar mogelijk, bufferen op locaties met voldoende beschikbare ruimte en als het niet anders kan, dan zetten we pas in op afvoeren. In openbaar gebied komt dit tot uiting door hemelwatervoorzieningen in groenstroken die geschikt zijn gemaakt voor de opvang van overtollig hemelwater (voorbeeld is ook de realisatie van bergingsvoorziening d'n Tip), aanpassing van waterpartijen en/of bovengrondse water regulerende constructies. Indien doelmatig draagt de perceelseigenaar een steentje bij door op eigen terrein voorzieningen te treffen voor buffering en verwerking van hemelwater en/of opvang van overtollig grondwater. Een voorbeeld hiervan is het succesvolle afkoppelingsproject in Liempde. We streven ernaar om menselijke activiteiten zo veel mogelijk af te stemmen op de natuurlijke (grond)waterfluctuaties. Verder is er de subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader Noord-Brabant en een nieuw bomenbeleidsplan in ontwikkeling waarin klimaatadaptatie meegenomen wordt.

Daarnaast zijn er projecten zoals de uitvoering van het Manifest Dommelvlei waarin het Brabantse watersysteem de onderlegger is voor een nieuw verbindend raamwerk van stad, natuur en productieland. De eerste lijst met concrete projecten is een feit. Tijdens informatie- en inspiratiebijeenkomsten is bekeken waar nieuwe projecten kansen bieden met de nodige creativiteit en samenwerking. Deze zullen de komende jaren tot verdere uitwerking en uitvoering worden gebracht.

Daarnaast zijn er tal van kleine en grotere initiatieven zoals Dommelbimd, de boomfeestdag, buurtmoestuinen, de boomgaard, foodwalks, geveltuintjes en adoptiegroen die ieder hun eigen bijdrage leveren op het gebied van klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en hoe?

We willen dat Boxtel in 2050 zoveel als mogelijk klimaatadaptief is. Dit houdt in dat we bestand zijn tegen (hevigere) wateroverlast, verdroging en bodemdaling en hittestress en stedelijke hitte-eilanden worden voorkomen. Een belangrijk aandachtspunt is dat onze inwoners bewust moeten worden van de effecten van klimaatverandering, weten wat zij zelf kunnen doen en geactiveerd worden om er zelf ook iets mee te doen. Daarnaast is het van belang dat zij begrip hebben voor de gevolgen (aanpak en overlast) hiervan. Nog meer dan in het verleden willen we daarom bij nieuwe fysieke ontwikkelingen klimaatadaptatie als integraal onderdeel meenemen. Inzicht in de uitdagingen is daarvoor noodzakelijk, om vervolgens een gebiedsgerichte aanpak te formuleren, toegespitst op de uitdagingen per gebied. Verder streven we ernaar dat in de openbare ruimte én in particuliere tuinen waar mogelijk de verharding wordt vervangen door groen. Daarnaast willen we door het verkleinen van onze voetafdruk (door bijvoorbeeld het tegengaan van verspilling, in te zetten op de circulaire economie, lokale voedselproductie te stimuleren en energieneutraal te worden) de uitstoot van broeikasgassen terugdringen.

Verbeteren en vergroten biodiversiteit

Wat is biodiversiteit?

De internationale Conventie voor Biologische Diversiteit (CBD) omschrijft biodiversiteit als: "de variabiliteit in organismen uit de gehele wereld, waaronder terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische verbanden waar ze deel van uitmaken; de diversiteit betreft de variatie binnen soorten, tussen soorten en tussen ecosystemen."

Biodiversiteit omvat het aantal, de verscheidenheid en variabiliteit van alle levende planten en dieren op aarde. Het is een indicator voor de gezondheid van een ecosysteem. Wanneer soorten flora en fauna verdwijnen, verzwakt de veerkracht van de aanwezige natuur en daarmee het ecosysteem waar het onderdeel van uitmaakt. Deze ecosystemen zijn noodzakelijk omdat zij bijvoorbeeld zorgen voor de productie van voedsel, hout, zuurstof, afbraak van dode planten en dieren en water- en luchtzuivering (grondstoffen en diensten); dit zijn de zogenaamde ecosystemendiensten.

Aantasting van het ecosysteem zorgt ervoor dat de voorraden aan natuurlijke grondstoffen en diensten kleiner worden. Daarnaast kan aantasting er ook voor zorgen dat de productie van deze grondstoffen en

diensten vermindert. De voorraden worden zo verder uitgeput. En dat terwijl de wereldbevolking nog verder zal groeien en bovendien het verbruik per hoofd van de bevolking toeneemt.

Er zijn allerlei factoren die van invloed zijn op de biodiversiteit. Een mondiale ontwikkeling die van invloed is, is de verandering van ons klimaat. Bepaalde flora en fauna zal met het veranderende klimaat uitwijken naar andere gebieden of simpelweg niet overleven. Daar staat tegenover dat klimaatverandering ook ruimte geeft aan nieuwe soorten.

Maar juist ook lokale ontwikkelingen zijn van invloed op ons ecosysteem. In het buitengebied komen de ecosystemen in het gedrang door onder andere uitbreiding van stedelijke locaties en intensivering van de landbouw. In het stedelijk gebied ontstaat er druk door inbreiding en verstening. Groene en open gebieden verkleinen of verdwijnen zelfs helemaal. Daarnaast is er soms (te) weinig waardering voor natuurlijk groen in de stedelijke omgeving. Een voorbeeld hiervan is het natuurlijk bermbeheer in onze gemeente dat door sommige mensen als rommelig wordt ervaren.

Waarom is dit een belangrijk thema?

Het is belangrijk om onze biodiversiteit te beschermen om drie redenen:

1. Het ecosysteem in stand houden. Als onderdeel van het ecosysteem, zijn we (mede)verantwoordelijk voor de instandhouding ervan.
2. De natuur levert ons belangrijke grondstoffen en diensten die noodzakelijk zijn voor ons leven en welzijn.
3. Natuur en biodiversiteit vormen de basis voor educatieve en recreatieve doeleinden en hebben bovendien een belangrijke esthetische waarde (bijv. kunnen genieten van de schoonheid van de natuur). Al in de eerdere nota '100 stappen in een sprong naar duurzaamheid' werd gesteld dat een investering in onze natuur en openbaar groen niet alleen bijdraagt aan de milieu-aspecten van duurzaamheid. Onze inwoners en bezoekers profiteren hier ook van in een stuk beleving. Mensen zijn ook meer genegen om te blijven wonen in een fijne, groene leefomgeving. Een groene uitstraling van de leefomgeving kan ook bijdragen aan onze gezondheid en zelfs aan een waardevermeerdering en waardevastheid van de woningen.

Waar staan we nu?

Gemeente Boxtel heeft in het verleden de "Countdown 2010" verklaring ondertekend. Hiermee verplicht de gemeente zich in te zetten om de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen. In de uitvoering hiervan werd specifiek ingezoomd op acties voor het herstel van de grauwe klauwier in Boxtel. Het behouden en versterken van onze biodiversiteit komt echter in verschillende beleidsstukken integraal aan de orde, zoals het groenbeheerplan, het bomenbeleidsplan, het akkerrandenbeleid, bermenbeleid, onze onkruidbestrijding, inrichtingsplannen en zelfs in ons gladheidsbestrijdingsplan (vermindering van hoeveelheid zout dat benodigd is en verwaait minder richting bermen).

Boxtel kiest voor een doelmatige invulling van ecologisch groenbeheer. Aansluitend bij de functie, het gebruik en de omvang van het groen in een gebied wordt de ecologische meerwaarde gezocht. Er wordt gebruik gemaakt van streekeigen biologisch geteeld plantmateriaal en er worden soorten gekozen met een „ecologische plus“ (drachtplanten, besdracht, enzovoort). We maken daarbij gebruik van de "Criteria voor duurzaam inkopen van Groenvoorzieningen" (Ministerie van Infrastructuur en Milieu). Waar functie, gebruik en omvang het mogelijk maken, wordt het groen ecologisch beheerd en ingericht.

Er zijn verder tal van initiatieven te vinden die bijdragen aan de biodiversiteit in onze gemeente. Te denken valt aan de inspiratietuin in Lennisheuvel, verschillende projecten gerealiseerd door Eetbaar Boxtel, Geveltuinen, de bijenkast op het gemeentehuis, de hoogstambrigade, de boomplantdag, foodwalks, het inzaaien van braakliggende terreinen, Dommelbimd, verschillende insectenhôtels bij o.a. scholen en het waterschap, het planten van 20.000 bloembollen in samenwerking met andere partijen, buurtmoestuinen, groenadoptie (met kwaliteitsverbetering) en de generatietuinen.

Wat willen we bereiken en hoe?

Hoewel we een breed scala aan acties en projecten uitvoeren ten behoeve van het behoud en versterking van onze biodiversiteit, is er behoefte aan een intensivering. Dit betreft niet alleen openbaar gebied, maar bijvoorbeeld ook de tuinen en daken van onze eigen inwoners. Met name binnen de bebouwde kom bestaat nadrukkelijk deze wens. We willen dat het areaal van groen in de openbare ruimte en particuliere gronden in onze gemeente toeneemt en dat de afname van de biodiversiteit in onze gemeente wordt omgebogen naar een (lichte) toename, met stabiele populaties en aantallen. Naast aanplant van nieuw groen, wordt blijvend aandacht gevraagd voor een kwaliteitsverbetering van het aangeplante groen in

onze gemeente, waarbij aanvulling van soorten, meer variatie (in soorten, maar ook variatie in inrichting (hoogteverschillen van het groen), bloemrijkheid, nestgelegenheid, voedsel en/of schuilgelegenheid uitgangspunten vormen. Ook is er aandacht voor het voorkomen van schade door invasieve exoten. De kwaliteitsverbetering houdt daarnaast in dat we ook voor particulieren inzetten op duurzaam beheer van het groen. Door informatieverstrekking willen we de bewustwording vergroten bij inwoners om zo bijvoorbeeld het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen te verminderen. De gemeente en samenwerkingspartners geven het goede voorbeeld en dagen inwoners en ondernemers uit om er zelf ook mee aan de slag te gaan. Bijvoorbeeld door de gelegenheid te bieden om stukken groen te adopteren of door het voorpootrecht nadrukkelijker onder de aandacht te brengen. De gemeente pakt hierin vooral de rol als aanjager. De bal voor uitvoering ligt in die gevallen nadrukkelijk bij de samenleving: de gemeente ondersteunt door middel van kennis en materialen, maar het initiatief komt van buitenaf. Dit versterkt het verantwoordelijkheidsgevoel in de gemeenschap voor hun eigen omgeving.

Verspilling en de circulaire economie

Wat is verspilling?

Verspilling is alles wat onnodig (niet) gebruikt wordt of na gebruik wordt vernietigd. Te denken valt aan onnodig transport, voorraden, beweging van mensen, overproductie etc.

De Wereldbank schat in dat alleen al de 3 miljard mensen die in een stedelijke omgeving wonen, samen ruim 3,5 miljoen ton afval per dag produceren. Als we niets doen, kan dit in 2025 oplopen naar 4,3 miljard mensen die samen ruim 6 miljoen ton afval per dag produceren.

De oorzaak van dit soort problemen ligt voor een groot deel in onze lineaire economie, waarbij grondstoffen omgezet worden in producten die na verbruik weer worden vernietigd. Door de hoge consumptie en afvalproductie strekt onze invloed op ecosystemen zich tot ver buiten ons continent uit. Onze levensstijl is sterk afhankelijk van de import van grondstoffen en goederen van overal ter wereld en bevordert in veel gevallen een niet-duurzame exploitatie van natuurlijke hulpbronnen buiten Europa.

Een van de vormen van verspilling die op dit moment erg in de belangstelling staat is voedselverspilling. Alleen al in Nederland belandt jaarlijks voedsel ter waarde van zo'n 5 miljard euro in de afvalbakken.⁷ Consumenten dragen hier voor 2,5 miljard aan bij; een jaarlijks bedrag dat gelijk staat aan ruim 150 euro per persoon en aan zo'n 50 kg etenswaren per persoon. De andere helft van deze waarde gaat verloren in de rest van de productieketen.

Waarom is dit een belangrijk thema?

Verspilling heeft verschillende gevolgen voor onze samenleving.

- Sociale gevolgen: Verspilling roept ook maatschappelijke vraagstukken op, met name gezien de wereldwijde instabiliteit op de financiële markt en het steeds schaarser worden van onder andere fossiele grondstoffen en zeldzame aardmetalen (zoals neodymium, lanthaan en cerium) die veel gebruikt worden in elektronische apparaten. Dit zijn grondstoffen die niet overal gewonnen kunnen worden, waardoor we in zekere mate afhankelijk zijn van andere, soms instabiele regio's. De beschikbaarheid is daarmee op termijn niet zeker gesteld. Bovendien is er sprake van een grote, mondiale ongelijkheid voor wat betreft de beschikbaarheid van grondstoffen. Verspilling van deze grondstoffen is daarom eigenlijk alleen al maatschappelijk gezien onacceptabel.
- Milieubelasting: Met verspilling gooi je niet alleen geld weg. Ook de energie die met de winning, productie en transport van producten gepaard gaat wordt weggegooid. Bovendien moeten al die weggegooid materialen ergens worden verwerkt. Ook dit belast het milieu. Met het terugdringen van verspilling is dus ook klimaatwinst te behalen. Maar ook onnodig gebruik van bijvoorbeeld de auto of van energie is verspilling en heeft een milieubelastend effect.
- Economisch effect: Verspilling veroorzaakt hoge kosten voor afvalbeheer. Bijvoorbeeld het onderhoud van stortplaatsen, transportkosten, operationele kosten etc. Ook kan verspilling door het niet optimaal gebruiken van grondstoffen leiden tot hogere kosten. Je betaalt immers voor

⁷ Rijksoverheid, 2015

meer grondstoffen dan je daadwerkelijk gebruikt. Daarnaast worden grondstoffen schaarser en dus duurder.

Wat is de circulaire economie?

In het rapport van TNO "Van Afval tot Grondstof" wordt de circulaire economie als volgt gedefinieerd:

"een economie die gebaseerd is op een ingrijpend herontwerp van producten en diensten, de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen en het Herstellend Vermogen van natuurlijke hulpbronnen als uitgangspunt neemt en waarde vernietiging in het totale systeem minimaliseert."

In de circulaire economie wordt dus niet alleen nagedacht over het product, maar ook over de volledige levenscyclus van de materialen. Hoe meer we ons economische systeem als kringloop weten te sluiten, hoe houdbaarder het wordt vanuit ecologisch en uiteindelijk ook economisch perspectief. Deze gedachte staat haaks op ons huidige economische model. Dit huidige, lineaire, model heeft zoals hiervoor al is aangegeven als uitgangspunt dat gebruikte producten geen economisch nut meer hebben en overblijfselen ervan probleem- en kosteloos kunnen worden afgewenteld op de natuur. Niet alleen na verbruik, maar ook tijdens de productie. Onderstaande afbeelding illustreert het verschil tussen de lineaire economie en circulaire economie. Op dit moment bevinden we ons voor een deel in de tussenfase: keteneconomie met recycling.

Waarom is dit een belangrijk thema?

Niet alleen omdat met de omslag naar een circulaire economie onze mondiale voetafdruk drastisch kan worden verkleind, maar ook omdat ons huidige economische systeem ecologisch en financieel niet houdbaar is. In het rapport 'Kansen voor de circulaire economie in Nederland' worden schattingen gemaakt over de vermindering van de ecologische footprint die een circulaire economie zou kunnen bewerkstelligen. Deze schattingen geven aan dat er een potentiële reductie van 17.150 Kton kooldioxide uitstoot is, volgens TNO bijna tweemaal zoveel als de huidige vermeden kooldioxide-emissie door opwekking van duurzame energie. Ook kan landgebruik worden vermeden (2.180 km² op het totale landoppervlak van Nederland van 40.000 km²). Verder zou 0,7 miljard m³ water bespaard kunnen worden op een totaal industrieel gebruik in Nederland van ca. 3,5 miljard m³. Daarnaast kan de hoeveelheid gebruikte grondstoffen met ruim 100.000 Kton gereduceerd worden. Dit komt volgens TNO overeen met meer dan een kwart van de totale invoer van goederen in gewicht die Nederland jaarlijks binnen de grenzen haalt.

Waar staan we nu?

De afgelopen jaren heeft er in Boxtel een omslag plaatsgevonden. We spreken steeds minder over afval en steeds meer over (terugwinnen van) grondstoffen. In ons gemeentelijk rioleringsplan kijken we onder andere naar kringloopsluiting en hergebruik van afvalwater. Afvalwater wordt hierin niet meer gezien als afval, maar wordt beschouwd als een bron van grondstoffen (zoals organische stof, energie en fosfaat). Gemeente Boxtel heeft het Manifest 'Energiek met Afval' ondertekend, waarbij we verklaren actief te streven naar het bereiken van minder dan 100 kg restafval per inwoner per jaar in 2020 en minder dan 5

kg restafval per inwoner per jaar in 2030. Met de invoering van Diftar hebben we een eerste, belangrijke stap gezet in het terugdringen van ons huishoudelijk afval. Met toepassing van een gedifferentieerd tarief worden huishoudens geprikkeld om hun afval (of grondstoffen) beter te scheiden. De volgende stap is het invulling geven aan het grondstoffenplan, waarin bekeken wordt hoe bevordering van afvalpreventie en de inzameling van grondstoffen verder geoptimaliseerd kan worden door onder andere een pilot omgekeerd inzamelen om te ondervinden hoe we het scheiden van grondstoffen zo laagdrempelig mogelijk kunnen maken voor onze inwoners.

Met projecten zoals Greentech, waar het warmtenet (toepassing van restwarmte voor verwarming van woningen) onderdeel van uit maakt, het biomassaplein waarbij onze groene reststromen verzamelen en een zo duurzaam mogelijke toepassing willen geven en de pilot bij Helicon waar dit soort toepassingen worden getest in samenwerking met andere onderwijsinstellingen en ondernemers, wordt innovatie en nieuwe, duurzame bedrijvigheid actief aangejaagd. Samen met de Provincie Noord-Brabant ontwikkelt de gemeente een strategie om dit verder te laten landen in Boxtel en Brabant.

Boxtel heeft in december 2016 het manifest 'Maatschappelijk Verantwoord Inkopen' ondertekend en zich daarmee verplicht om met een actieplan te komen waarin onder andere biobased en circulair inkopen een onderdeel van vormen. Voor een deel zetten we daar nu al op in. Bij bijvoorbeeld groot wegonderhoud of aanleg van nieuwe wegen nemen we in onze aanbesteding mee dat we dit zo duurzaam mogelijk aan willen leggen door bijvoorbeeld het gebruik van gerecycled asfalt. Op dit moment is er een werkgroep binnen de organisatie aan het bekijken hoe we dit soort eisen op een goede manier, structureel in kunnen passen.

Daarnaast is er op initiatief van de raad het convenant om voedselverspilling tegen te gaan ondertekend, samen met scholen, supermarkten en restaurants. Maar het tegengaan van verspilling komt ook terug in andere initiatieven. Het repaircafé dat eerder al genoemd werd, zorgt voor een langere levensduur van apparaten en het eerste autodeelpunt in Boxtel voor een vermindering in het bezit van auto's. Daarnaast is met de ambitie die is uitgesproken om Energieneutraal te zijn in 2030 een belangrijk signaal afgegeven om op alle fronten verspilling verder tegen te gaan en in te zetten op een andere benadering van onze economie.

Wat willen we bereiken en hoe?

Het terugdringen van verspilling is deels afhankelijk van de mindset van mensen en deels afhankelijk van de alternatieven die hen worden geboden. We willen dan ook mensen prikkelen om hier bewuster naar te handelen door het aanbod van alternatieven te stimuleren en het scheiden van grondstoffen laagdrempeliger te maken. Goede voorbeelden worden gecommuniceerd en krijgen een platform vanuit de gemeente.

Duurzaam voedsel

Voedsel is een primaire levensbehoefte. Maar onze kennis over ons voedsel wordt steeds kleiner. Veel mensen weten niet waar hun voedsel vandaan komt en wat er in zit, maar ook niet wat het effect van de voedselproductie is op de biodiversiteit, het landschap en de uitstoot van broeikasgassen. Dat terwijl de behoefte om hier meer inzicht in te krijgen steeds groter wordt.

Wat is duurzaam voedsel?

Vanuit de rijksoverheid wordt een brede definitie van duurzaam voedsel gehanteerd. Daarin betekent duurzaam voedsel een productie en consumptie met respect voor mens, dier en milieu. Het gaat bij duurzaam dus niet alleen over milieu en klimaat, maar ook over andere voedselkwaliteitsaspecten zoals dierenwelzijn, variatie, gezondheid, natuurbeschoud en eerlijke handel (fair trade). Het blijkt lastig om écht duurzaam voedsel te kunnen kwantificeren. Duurzaam voedsel wordt bijvoorbeeld zo lokaal mogelijk geproduceerd om zo het aantal transportkilometers te verkleinen. Dat is niet per definitie goed voor het milieu. Er moet ook worden gekeken naar de milieudruk van de producten zelf. Daarnaast spelen prijs en gezondheidsaspecten een rol.

Mondiale voedselproductie

We halen, zonder ons daarvan bewust te zijn, ons dagelijks eten uit de hele wereld. Niet alleen heeft dit gevolgen voor het milieu (o.a. lange transportafstanden maar bijvoorbeeld ook kap van regenwoud voor voedselproductie of veevoerproductie), maar heeft ook gevolgen voor de lokale landbouw elders in de wereld. In ontwikkelingslanden wordt geproduceerd voor de wereldmarkt. Dit gaat bijna altijd ten koste van het vermogen van die landen om in zekere mate zelfvoorzienend te zijn en vermindert hun zekerheid om altijd over betaalbaar voedsel te kunnen beschikken.

Waarom is dit een belangrijk thema?

In het bovenstaande gaan we sterk uit van het versterken van lokale en regionale duurzame productie van voedsel. Dat is niet onlogisch, aangezien dit hetgeen is waar we als gemeente en gemeenschap daadwerkelijk invloed op hebben. We gaan er niet vanuit dat we als gemeenschap volledig zelfvoorzienend kunnen zijn in onze voedselproductie. Er zijn echter verschillende redenen waarom duurzaam voedsel een belangrijk thema vormt.

- Milieu: Het bevorderen van duurzame productiewijzen (energiearm, minder water- en luchtvervuiling) en het bevorderen van de consumptie van seizoensgebonden, lokaal of regionaal geproduceerd voedsel heeft in veel gevallen een positief effect op het milieu.
- Leefomgeving en samenleving: Het lokaal produceren van voedsel kan onze leefomgeving sterk vergroenen. Dit heeft een positief effect op onze leefomgeving. Daarnaast zorgen buurtmoestuinen maar ook initiatieven zoals de Herenboeren en de Voedseltuin voor meer sociale interactie. De voedseltuin, moestuinen en plukroutes zorgen er bovendien voor dat (gezonde) voeding beschikbaar komt voor alle doelgroepen in onze samenleving.
- Gezondheid: Door de voedselproductie lokaal en regionaal te organiseren, wordt het ook meer tastbaar en inzichtelijk voor mensen. Dit vergroot de kennis over voedsel en kan ertoe bijdragen dat zij gezonder gaan eten en bewustere keuzes maken. Zeventig procent van de ziekten heeft een relatie met voedsel. Denk aan diabetes, hart- en vaatziekten en overgewicht. Daarnaast komen mensen bij lokale productie (moestuinen) meer buiten en bewegen zij meer.
- Versterken lokale economie: Naast particuliere productie geeft het sterker inzetten op lokale en regionale duurzame voedselproductie een positieve impuls aan de lokale en regionale economie. Er wordt zo een betere afzetmarkt gecreëerd voor streekproducten.
- Circulaire economie: Zoals binnen het thema 'verspilling' al is aangegeven, valt ook in de afvalfase winst te behalen: minder verpakkingen en minder verspilling van voedsel. Kleinschalige initiatieven kunnen bovendien ter inspiratie dienen voor grootschalige productie bij bijvoorbeeld agrariërs in de regio.

Waar staan we nu?

Vanuit Streekhuis Het Groene Woud wordt er actief ingezet op de promotie van streekproducten. Er zijn bovendien tal van initiatieven op het gebied van (duurzame) voeding zoals het convenant om voedselverspilling tegen te gaan, De Herenboeren, buurtmoestuinen, pluklinten, De Voedseltuin, de boomgaard en de jaarlijkse sapdag, de hoogstamfruitbrigade, de tellingen van Eetbaar Boxtel van het aantal Fairtrade, biologische en regionale producten in de winkels en horecagelegenheden, het verstrekken van gezonde en duurzame recepten tijdens de duurzame week, verschillende evenementen waar streekproducten centraal staan, het toekomstige voedselbos op De Kleine Aarde, lessen op scholen voor wat betreft voeding en De smaak van Boxtel.

Wat willen we bereiken en hoe?

We merken dat het thema voedsel in Boxtel zeer sterk leeft. We streven ernaar om deze positieve weg die is ingeslagen te ondersteunen door mensen met gedragen initiatieven te ondersteunen in het zoeken naar geschikte locaties voor voedselproductie, het beschikbaar stellen van materialen en bij grotere initiatieven te helpen zoeken naar verdere financieringsbronnen om daadwerkelijk tot realisatie te komen. We willen bovendien stadstuinbouw verder promoten. Dat gaat dan niet alleen om de traditionele moestuinen, maar bijvoorbeeld ook om oogstbare daken en verticaal tuinieren. Parallel hieraan speelt promotie en verbinding van projecten een belangrijke rol. Het verder mogelijk maken en promoten van de verkoop of toepassing van streek- Fairtrade en biologische producten in onze gemeente is belangrijk, maar ook het zorgen voor verbinding tussen verschillende initiatieven, zorgt ervoor dat meer mensen geactiveerd worden om aan de slag te gaan met dit thema. Zo zoeken we bijvoorbeeld aansluiting bij het themajaar "We are food 2018" van de provincie Noord-Brabant.

Dierenwelzijn

Wat is dierenwelzijn?

In 1965 werd in Europees verband door de Commissie Brambell een uitgangspunt voor een definitie van dierenwelzijn geformuleerd aan de hand van vijf vrijheden. Binnen het verband van de Europese Unie is

ter bevordering van het dierenwelzijn besloten om dieren deze vijf, op grondrechten van mensen lijkende, vrijheden toe te kennen:

- vrij zijn van dorst, honger en ondervoeding;
- vrij zijn van fysiek en fysiologisch ongerief;
- vrij zijn van pijn, verwondingen en ziektes;
- vrij zijn van angst en chronische stress;
- vrij zijn om het normale gedrag te kunnen uitoefenen.

Waarom is dit een belangrijk thema?

Dieren zijn op allerlei manieren onderdeel van onze samenleving, zowel in positieve als negatieve zin. Dieren kunnen een verrijking zijn voor onze inwoners. Naast gezelschap, nodigen ze uit tot zorg en maken ze het in sommige gevallen gemakkelijker om contacten met anderen aan te gaan. Ook hebben ze een recreatieve waarde voor mensen. Daar staat tegenover dat er soms ook overlast is van dieren en dat er in sommige voorkomende gevallen ook plagen aan dieren kunnen zijn. Tegenover al deze dieren hebben we als mens ook verplichtingen. Ze zijn namelijk in hoge mate afhankelijk van ons en ons handelen heeft vaak een effect op hun kwaliteit van leven.

Waar staan we nu?

De belangrijkste landelijke regelgeving op het gebied van dierenwelzijn wordt gevormd door Wet natuurbescherming, Wet op de dierproeven (Wod) en de Wet dieren. In de Wet dieren staat de intrinsieke waarde van het dier centraal. Dit betekent dat dieren een eigen waarde hebben, die we moeten respecteren. Dierenwelzijn gaat over de kwaliteit van het leven van dieren.

De gemeente heeft een aantal wettelijke taken op het gebied van dierenwelzijn. Deze taken omvatten het minimaal 14 dagen in bewaring houden van gevonden dieren (dood en levend) en het opruimen van kadavers. Verder moet de gemeente bij buitenwerkzaamheden rekening houden met de bij wet beschermde dieren waaronder egels, amfibieën en vleermuizen. Ook bij het verlenen van vergunningen waar dieren direct of indirect betrokken zijn geldt (inter)nationale wetgeving op het gebied van natuurbescherming, flora en fauna en dierenwelzijn. Deze regels vormen de ondergrens van wat een gemeente aan dierenwelzijn moet doen.

Ook onze inwoners hebben verplichtingen. Zo zijn hondenbezitters verplicht om hun hond te laten chippen en is iedereen op grond van het Burgerlijke Wetboek verplicht om een hulpbehoevend dier zorg te verlenen.

Op verschillende vlakken handelt de gemeente Boxtel – al dan niet vanuit een wettelijke taak – in het belang van de dieren die onderdeel uitmaken van onze gemeente. Een integrale visie op dierenwelzijn is er niet, wel is er bijvoorbeeld het hondenuitlaatbeleid en grijpen we in daar waar er overlastgevende of gevaarlijke situaties zich voordoen. Bij onder andere de kinderboerderij, geitenwei, scouting en natuurwerkgroep maken kinderen spelenderwijs kennis met dieren. Dierenclub Boxtel biedt specifiek dieren(welzijns)lessen aan. Agrariërs binnen onze gemeente houden zich aan de geldende wet- en regelgeving en hier wordt vanuit wet- en regelgeving op toegezien. Een integrale visie vanuit de gemeente op dierenwelzijn is er echter nog niet.

Wat willen we bereiken en hoe?

Hoewel er op internationaal en landelijk niveau wet- en regelgeving is in het kader van dierenwelzijn, is lang niet iedereen zich bewust wat deze verplichtingen zijn. Daarnaast zijn er hulpmiddelen, zoals de huisdierenbijsluiter, waar huisdierenbezitters (onvoldoende) van op de hoogte zijn. Er dient meer onder de aandacht worden gebracht wat er al gebeurt op het gebied van dierenwelzijn bij bijvoorbeeld veehouderijen en wat men zelf kan of moet doen. Dit willen we ook doen door bijvoorbeeld in samenwerking met de ZLTO een bijeenkomst te organiseren over dit thema. Daarnaast inventariseren we de beleidsmogelijkheden die de gemeente heeft om zelf actief in te zetten op dierenwelzijn. We kijken daarbij in ieder geval naar huisdieren, vee en in de vrije natuur levende dieren.

Accenten voor de uitvoeringsagenda

Vanuit de werkgroep is er echter een aantal belangrijke accenten gelegd voor de uitvoeringsagenda in het kader van de doelstellingen in deze visie. Deze zetten we hieronder uiteen.

Vergroening vindt plaats op openbaar én particulier gebied

De vergroening van onze gemeente kunnen we niet alleen. Om daadwerkelijk een extra bijdrage te kunnen leveren in het kader van klimaatadaptatie, het verbeteren van onze biodiversiteit en lokale voedselproductie, is de inzet van onze gehele samenleving noodzakelijk. De gemeente zet actief in op het vergroenen (in kwantiteit en kwaliteit) van de openbare gebieden, maar zet tevens in op het activeren van de samenleving om ditzelfde te doen voor hun eigen gronden.

We zetten in op kwaliteitsverbetering

Naast het vergroenen van onze leefomgeving is de kwaliteitsverbetering van dat groen een uitgangspunt. Meer variatie in groen, integrale afwegingen in plantkeuze en de wijze van beheer (aansluitend bij behoefte in de wijk, financiële kaders en bijdrage aan doelstellingen voor klimaatadaptatie en biodiversiteit) zijn hierbij belangrijk.

Waar mogelijk integratie van thema's klimaatadaptatie, biodiversiteit en voedsel

Klimaatadaptatie, biodiversiteit en voedsel hebben een zeer sterke samenhang. Investeren in het één levert vaak ook een plus op voor het ander. Waar mogelijk integreren we deze thema's met elkaar.

Voorbeeldprojecten gebruiken ter inspiratie (sneeuwbaaleffect)

Er zijn al tal van fantastische initiatieven en inspirerende voorbeelden die bijdragen aan vergroening, duurzame voedselproductie, het terugdringen van verspilling en de circulaire economie. Deze voorbeelden dragen we actief uit ter inspiratie en motivatie van anderen om zelf ook met initiatieven te komen. De projecten in de uitvoeringsagenda worden op eenzelfde wijze ingestoken.

Repareren, hergebruiken, recycelen en upcyclen (cradle-to-cradle)

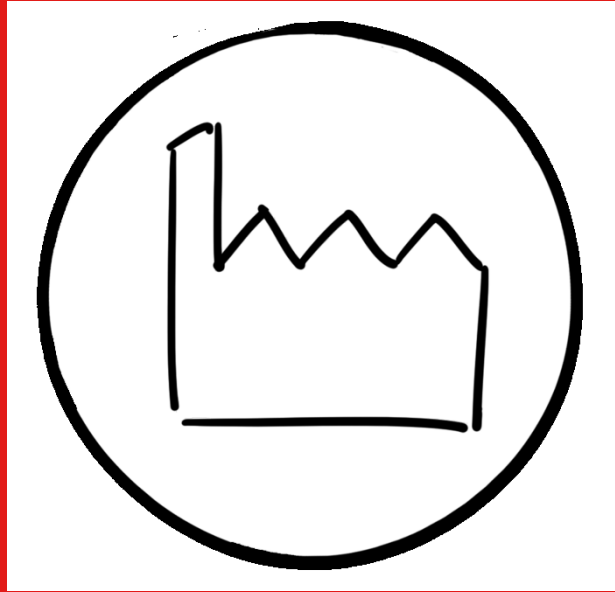
We willen de hoeveelheid restafval zoveel mogelijk te verkleinen. Producten kunnen bijvoorbeeld worden gerepareerd of een tweede leven krijgen. De markt voor tweedehands spullen is, ook dankzij het internet, gegroeid. Goede afvalscheiding door inwoners en ondernemers is verder essentieel. Hoe beter het afval (grondstof) gescheiden wordt, hoe beter het gerecycled kan worden. Sommige grondstoffen zijn ook nog te upcyclen. Bij upcyclen worden materialen verwerkt tot een nieuw product, waarbij de kwaliteit van het materiaal niet wordt gedegradeerd.

Van wegwerpmaatschappij naar consuminderen

Het draait in de circulaire economie niet alleen om het zoveel mogelijk scheiden van afval en recycling. Nog belangrijker is het om afval te vermijden. Koopkrachtverlies in de afgelopen jaren heeft consumenten kritischer laten kijken naar hun koopgedrag. Nu de koopkracht weer groeit is het belangrijk om dit vast te houden. Kwaliteit gaat voor prijs en volume. Duurzaamheid is een onderdeel van die kwaliteit. Dit leidt tot een verminderde consumptie, oftewel: consuminderen. We moeten actief inzetten op goede voorlichting om gedragsverandering te bewerkstellings.

Gebruik in plaats van bezit

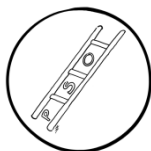
De afgelopen jaren komen er steeds meer businessmodellen van de grond waar het gebruik van goederen centraal staat. Dat kan op verschillende manieren: delen, lenen, ruilen en huren. De gemeente werkt mee aan initiatieven die hier op inspelen en jaagt aan waar mogelijk.

Ondernemend leven in Boxtel; het economische aspect van duurzaamheid.

Ondernemers zijn van groot belang voor Boxtel. Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid – essentieel voor een goed functionerende maatschappij, en ook voor sociale structuur. Bovendien hebben ondernemers een zeer bepalende rol in de duurzame ontwikkeling. Daarom is er in de totstandkoming van deze visie voor gekozen om specifiek te kijken met de ondernemers hoe we hen verder kunnen activeren, helpen én hoe we het duurzaam handelen van onze ondernemers beter zichtbaar kunnen maken.

In 2030...

geven de werkgevers in onze gemeente het goede voorbeeld aan hun werknemers, hun omgeving en hun klanten voor wat betreft duurzaam handelen;

hebben de bedrijven in onze gemeente hun voetafdruk verkleind en ondernemen zij zoveel als mogelijk circulair;

spelen bedrijven een verbindende rol in de samenleving, door samen te werken met elkaar en lokale initiatieven.

Ondernemend leven in Boxtel

Welke ondernemers zijn er?

Er is onderscheid te maken tussen drie verschillende ondernemersgroepen of belangenbehartigers waarmee gesproken is in het kader van deze visie: ondernemers op de bedrijventerreinen (industrie/MKB), ondernemers in de centrumgebieden (horeca/detailhandel) en agrarische ondernemers.

Waarom zijn ondernemers belangrijk voor duurzaamheid?

Ondernemers zijn van groot belang voor Boxtel. Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid – essentieel voor een goed functionerende maatschappij, en ook voor sociale structuur. Bovendien hebben ondernemers een zeer bepalende rol in de duurzame ontwikkeling. In hun productieproces, door bijvoorbeeld andere keuzes te maken voor hun energievoorziening of verpakkingen, hebben ze niet alleen invloed op de hoeveelheid gebruikte grondstoffen, maar ook op het gedrag van de consument. Wanneer bovendien winkels en horeca duurzame keuzes maken voor de producten en diensten die zij aanbieden, wordt dit nog eens extra versterkt. De bewustwording van onze gehele samenleving wordt zo vergroot. Ondernemers hebben vanuit drie perspectieven te maken met duurzaamheid:

1. Vanuit het perspectief als werkgever
2. Vanuit het perspectief als bedrijf
3. Vanuit het perspectief als onderdeel van de lokale samenleving.

Duurzaamheid vanuit de werkgever

Dit omvat onder andere de bevordering van de gezondheid en vitaliteit van medewerkers, het aanbieden van levensstijlprogramma's, coachingtrajecten en het opstellen van een seniorenbeleid. Ook sociale werkgelegenheid en bijvoorbeeld het behalen van de Prestatieladder Socialer Ondernemen (PSO) certificering valt hieronder. De werkgever kan bovendien de bewustwording bij de eigen werknemers vergroten met betrekking tot duurzaam handelen.

Duurzaamheid vanuit het bedrijf

Duurzaam inkopen van producten, transport reduceren en verduurzamen, energiebesparing en duurzame energie inkoop en -opwekking en het voorkomen uitstoot en verspilling zijn allemaal zaken waar vanuit het bedrijf op ingezet kan worden. Dat kan individueel of gezamenlijk, door bijvoorbeeld warmte uitwisseling tussen bedrijven of gezamenlijke inkoop van duurzame energie.

Duurzaamheid vanuit deelnemer aan lokale samenleving

Ondernemers hebben vaak ook een bepaalde binding met de locatie waar zij gevestigd zijn. Alleen al doordat een deel van de medewerkers afkomstig is uit de gemeente.

Waar staan we nu?

Veel ondernemers houden zich bezig met onderdelen van duurzaamheid. Dat is niet alleen vanuit een persoonlijke overtuiging, maar gewoon omdat duurzaamheid een positieve bijdrage levert aan hun ondernemerschap. In gesprek met ondernemers bleek heel duidelijk: een bedrijf dat niet duurzaam ontwikkelt, heeft op termijn geen bestaansrecht. Duurzaamheid is een voorwaarde om een bedrijf gezond te houden. Het gebruik van duurzame materialen, het voorkomen van verspilling, energiebesparing, goed werkgeverschap en sociale werkgelegenheid zijn allemaal onderwerpen die een bijdrage leveren aan een gezonde bedrijfsvoering. Duurzaam handelen is simpelweg commercieel interessant. Daarnaast hebben bedrijven ook bepaalde verplichtingen. Zo zijn zij verplicht om energiebesparende maatregelen die zichzelf in 5 jaar terugverdienen uit te voeren.

Ondernemers op bedrijventerreinen

In samenwerking met het parkmanagement van Ladonk-Vorst, SPIN, en de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij is er een duurzaamheidsscan uitgevoerd voor het bedrijventerrein⁸. Op basis

⁸ Uitkomsten van deze duurzaamheidsscan zijn te vinden in de bijlage.

van deze duurzaamheidsscan is er een aantal nieuwe punten benoemd waar ondernemers met elkaar, samen met de gemeente, mee aan de slag gaan:

- Warmtenet + terugwinnen & uitwisselen van energie en grondstoffen
De constatering is dat er sommige bedrijven sprake is van een warmte-overschot, waar andere bedrijven juist warmte nodig hebben. Het is een duidelijke wens van de ondernemers om actiever te kijken of deze stromen niet aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Daar aan gelinkt is ook het mogelijk uitwisselen van grondstoffen (die voor sommige bedrijven nu afval zijn), hoewel hier in eerste instantie minder nadruk op ligt.
- Energiebesparing
Hoewel ondernemers veelal het een en ander hebben gedaan op het gebied van energiebesparing, geven zij aan dat zij ook nog mogelijkheden zien om verder te verduurzamen. In sommige gevallen ligt hier een extra uitdaging, aangezien niet alle ondernemers ook eigenaar zijn van het pand waarin zij gehuisvest zijn.
- Prestatieladder Socialer Ondernemen, Maatschappelijk Verantwoord ondernemen en een nulmeting voor duurzaamheidsprestatie individuele bedrijven.
Er is een aantal 'keurmerken' voor duurzaam en sociaal ondernemen. De ondernemers willen allereerst onderzoeken welke keurmerken het beste aansluiten bij de ambities en bovendien een 0-meting bepalen voor de duurzaamheidsprestatie om zo ook gericht doelen te kunnen stellen.
- Opwekken van duurzame energie: zon/wind/(echte) groene stroom.
Ondernemers zien mogelijkheden voor het ter beschikking stellen van daken voor het opwekken van zonne-energie en zien daarnaast mogelijkheden om met elkaar te investeren in energieprojecten ten behoeve van de verduurzaming van het bedrijventerrein.

Vanuit de ondernemers en SPIN zijn er verschillende werkgroepen aan de gang die, samen met de gemeente, deze punten verder uitwerken en met elkaar de te nemen stappen bepalen.

Ondernemers in centrumgebieden

Vanuit detailhandel en horeca is te merken dat zij zoekend zijn om daadwerkelijk (gezaamenlijk) uit de voeten te kunnen met duurzaam ondernemen. Zij bepalen vooral individueel in hoeverre zij inzetten op energiebesparing of het aanbieden van duurzame producten. Dit betekent echter niet dat dit niet gebeurt; biologische, streek- en fairtrade producten worden in toenemende mate aangeboden binnen deze groep ondernemers. Ook hebben horeca ondernemers en supermarkten het convenant ondertekend om voedselverspilling tegen te gaan. Duurzaamheid wordt onder deze groep vooral gezien als 'common sense'. Aangegeven is dat zij vooral actie-matig extra inzet willen plegen op duurzaamheid.

Agrarische ondernemers

Duurzaamheid is al lange tijd een belangrijk onderdeel van de agrarische bedrijfsvoering. Al was het maar omdat zij in toenemende mate gebonden zijn aan strenge wet- en regelgeving op het gebied van milieu en dierenwelzijn. Maar er wordt ook actief gezocht naar mogelijkheden om verder te verduurzamen. Thema's binnen de ZLTO zijn onder andere het stimuleren van streekproductie, biodiversiteit, voedsel en gezondheid, duurzame energieopwekking en duurzame innovatie. In dit kader participeren zij ook binnen regionale samenwerkingsverbanden zoals Agrifood Capital. Er liggen tal van aanknopingspunten om (meer) samen op te trekken. Met de ambitie van de gemeente om energieneutraal te zijn in 2030 worden er in de nabije toekomst vooral kansen gezien om samen te werken op dit vlak.

Ondernemers binnen toeristisch-recreatieve sector

Hoewel er geen expliciete betrokkenheid is geweest vanuit de toeristisch-recreatieve sector bij de totstandkoming van deze visie, is er uiteraard wel overlap met de ondernemers die hierboven zijn benoemd. In de toeristisch-recreatieve visie 2017-2021 komt duurzaamheid echter wel als speerpunt terug. De authenticiteit die Boxtel uitstraalt en de voortdurende inzet op innovatie en duurzaamheid vormen de uitgangspunten voor de toeristisch-recreatieve profilering van onze gemeente. Hier zal verder uitwerking aan worden gegeven.

ZZP-ers

Boxtel kent natuurlijk tal van andere ondernemers binnen onze gemeentegrenzen. Een groep die hier nog niet is benoemd is bijvoorbeeld de ZZP-ers. Gezien het feit dat de werkzaamheden van deze ZZP-ers

sterk uiteenlopend zijn, is het lastiger om hier een bepaalde aanpak of uitgangspunt op te formuleren. Vanuit andere werkgroepen (waar een aantal ZZP-ers in deel nam vanuit expertise dan wel persoonlijke interesse) in dit proces bleek dat er behoefte is aan mogelijkheden om flexibel te werken binnen onze gemeente door bijvoorbeeld het opzetten van initiatieven als seats to meet of een wijkbedrijf. De daadwerkelijke behoefte van deze groep zou verder getoetst moeten worden.

Wat willen we bereiken en hoe?

Allereerst willen we vooral bereiken dat ondernemers, overheid en inwoners, nog meer dan in het verleden, actief samen optrekken op gezamenlijke ambities. Met het opstellen van deze visie zijn daarin constructieve stappen gezet. De samenwerking richt zich in eerste instantie op onderwerpen die als kansrijk werden gezien tijdens de gesprekken die zijn gevoerd bij de totstandkoming van de visie. Met de ondernemers van bedrijventerreinen betekent dat voornamelijk samenwerking op het gebied van sociaal ondernemerschap en het verkleinen van de voetafdruk door onder andere in te zetten op energiebesparing en -opwekking, met horeca- en detailhandel inzet op een actiegerichte aanpak die duurzame producten extra onder de aandacht brengt van de consument en met agrarische ondernemers eveneens samenwerking op het gebied van energie, waarbij er een nadrukkelijke wens bestaat om verdere kansen op o.a. bodemverbetering, CO₂-opslag en innovatie in ieder geval met elkaar te verkennen. Met elkaar zal – indien nodig – een 0-meting worden gemaakt waarbij op grond van de kansen die uit deze verkenning naar voren komen, een verdere aanpak uitgewerkt worden. We willen door in te zetten op duurzaamheid vooral ook de positie van onze ondernemers versterken om zo ook de lokale economie te stimuleren en de werkgelegenheid in Boxtel te handhaven.

Accenten voor de uitvoeringsagenda

Uit gesprekken blijkt dat er een positieve grondhouding is bij ondernemers ten aanzien van duurzaam ondernemen en dat bovendien veel ondernemers al aan de gang zijn met duurzaamheid. De wil om op te schalen naar bijvoorbeeld gezamenlijke projecten is er ook. Er wordt echter wel een aantal belemmeringen gezien.

Wet- en regelgeving

De huidige wet- en regelgeving kan een belemmering vormen voor duurzaamheidsinitiatieven. De gemeente kan hier een rol in vervullen door met de ondernemers mee te denken en te faciliteren dat ontwikkelingen wél mogelijk gemaakt kunnen worden. De gemeente is in deze lang niet altijd het bevoegd gezag om dit te bepalen, maar kan wel een faciliterende rol spelen in bijvoorbeeld het onderzoeken van mogelijkheden om een Green Deal te sluiten met hogere overheden of door te bekijken hoe er gebruik kan worden gemaakt van landelijke uitzonderingsmogelijkheden zoals de Crisis- en Herstelwet.

Inzicht in de huidige situatie

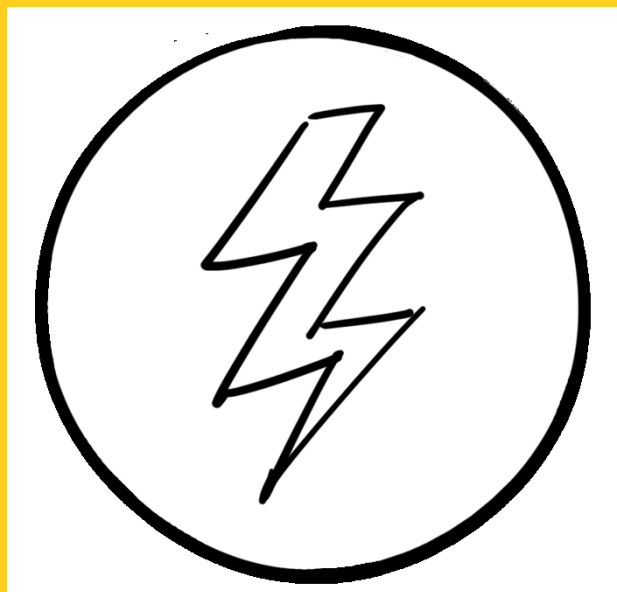
Om met elkaar daadwerkelijk SMART doelstellingen te formuleren is het van belang dat er goed inzicht is in de huidige situatie. Een 0-meting is wenselijk, waar mogelijk op bedrijfsniveau, zodat ook inzichtelijk kan worden gemaakt welke bedrijven goed presteren en waar er nog verbetering te realiseren is.

Financieringsmogelijkheden

Investerings in het verduurzamen van een bedrijf verdienen zichzelf weliswaar terug, maar werpen wel een drempel op om daadwerkelijk over te gaan tot uitvoering. Slimme financieringsconstructies zouden hier de aanwezige drempels weg kunnen nemen.

Coördinatie

Coördinatie is belangrijk. Om collectieve projecten op te starten is coördinatie nodig. Op proces, maar vooral ook voor het leggen van verbindingen.

Energiek leven in Boxtel; focus op de duurzame energietransitie.

De ambitie om energieneutraal te zijn is geen idealisme maar bittere noodzaak. In feite is het werken aan energieneutraliteit een vorm van risicobeheersing. Met de ambitie om energieneutraal te zijn neemt Boxtel het heft in eigen hand en verzekert zij haar inwoners en ondernemers dat zij ook in de toekomst de beschikking hebben over betaalbare, lokale én duurzame energie.

In 2030 is Boxtel energieneutraal en...

hebben we inzicht in hoe die energieneutraliteit is opgebouwd en zijn we een voorbeeld in den lande door ons optimale gebruik van onze lokale duurzame energiebronnen;

is de woningvoorraad in de gemeente minimaal energieneutraal;

heeft heel de gemeenschap profijt van de lokale opwekking van duurzame energie in de vorm van energiezekerheid, lagere kosten en meedelen in opbrengsten;

hebben we een florerende entiteit 'Energienutraal Boxtel' die zich inzet voor realisatie van energieneutraliteit in onze gemeente.

Energieneutraliteit in 2030

De Boxtelse gemeenteraad heeft in 2011 al een forse ambitie uitgesproken door het vaststellen van de nota "Boxtel Energieneutraal 2040". In 2016 heeft de raad deze ambitie nog verder aangescherpt door zich uit te spreken voor energieneutraliteit in 2030.

Wat houdt de ambitie energieneutraal in?

Met energieneutraliteit ambiëren we dat we binnen onze gemeentegrenzen evenveel duurzame energie opwekken als dat we verbruiken. We zouden er ook voor kunnen kiezen om te bekijken of we een deel van deze duurzame energie elders op kunnen wekken of inkopen. We doen dit bewust niet. Dit om vier redenen:

1. De meeste mensen zijn niet heel bewust met hun energie bezig. Vaak kijken mensen slechts één keer per jaar naar hun verbruik, bij de eindafrekening van de energiemaatschappij. We zijn er ons nauwelijks van bewust wat de grootste energieverbruikers zijn en al helemaal niet wat de consequenties kunnen zijn als we niet bewuster omgaan met onze energie. Door duurzame energieopwekking primair in Boxtel plaats te laten vinden, wordt duurzaamheid zichtbaar in onze samenleving.
2. Energie is de afgelopen jaren een zekerheid geweest waar we van op aan konden. In Boxtel zijn we echter wél wakker geschud door de mogelijke schaliegasboringen in onze gemeente. Dit heeft draagvlak voor duurzame energie enerzijds verder gesterkt en anderzijds kan het niet zo zijn dat we als gemeenschap van Boxtel naast fossiele grondstoffenwinning nu ook duurzame grondstoffenwinning de deur wijzen. We nemen daarin zelf, zoals iedere gemeente zou moeten doen, onze verantwoordelijkheid.
3. Energieopwekking binnen onze gemeentegrenzen geeft ook de mogelijkheid om de revenuen uit die energieopwekking (deels) ten goede te laten komen van de gemeenschap. Het biedt dus ook economische kansen.
4. We staan allemaal (regionaal, landelijk, internationaal) voor dezelfde uitdagingen. Op termijn hebben wellicht niet eens meer de keuze om elders onze energie op te wekken. Om de omslag te maken naar een duurzaam, hernieuwbaar energiesysteem zullen we alle mogelijkheden moeten benutten.

Waarom de ambitie energieneutraal?

We zijn als samenleving afhankelijk van energie. Deze energie wordt op dit moment vooral geproduceerd uit fossiele grondstoffen. Deze grondstoffen belasten het milieu en zijn bovendien eindig. De inschatting is dat de vraag naar energie wereldwijd verder zal stijgen. De VN gaat in haar studies er vanuit dat de vraag naar energie wereldwijd zal verdrievoudigen. Hoewel de voorraden fossiele brandstoffen voorlopig nog voorzien in onze behoefte, wordt de winning hiervan wel steeds lastiger. De verwachting is dat de prijzen van fossiele brandstoffen in de toekomst gaan stijgen door deze schaarste. Daarmee kan de zekerheid van energieaanbod niet geheel gegarandeerd worden. Dit zijn belangrijke redenen om minder energie te gebruiken en andere, hernieuwbare bronnen te gebruiken voor de energiewinning. Bovendien kan deze transitie voordelen opleveren op het gebied van gezondheid, energiekosten en bijvoorbeeld extra werkgelegenheid.

Waar staan we nu?

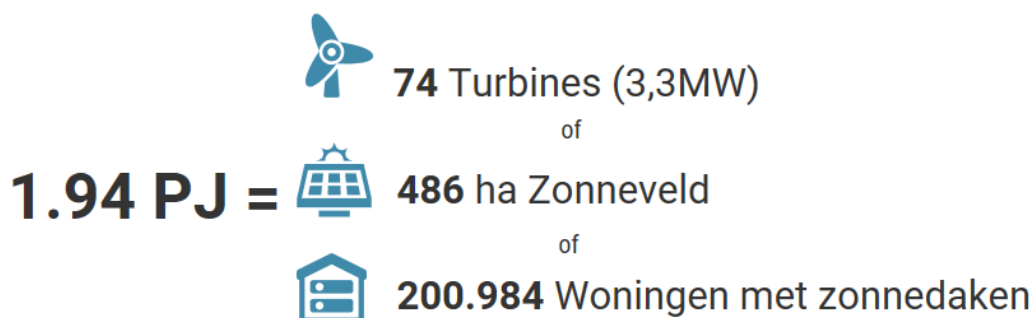
Het verbruik van Boxtel was in 2011 3,04 Petajoule (PJ) op jaarbasis⁹. In 2015 was het totale energieverbruik van Boxtel 2,58 PJ¹⁰. Dit is een afname van 15%. Vaak wordt er vanuit gegaan dat een vermindering van 2% per jaar op het verbruik, fors, maar realistisch is. Boxtel loopt hiermee dus, met een gemiddelde afname van 3%, een zeer goede koers. Recente berekeningen gedaan door het ruimtelijk bureau POSAD ten behoeve van de Gebiedsstrategie Duurzame Energieopgave laten zien dat

⁹ Ten tijde van de notitie "Boxtel Energieneutraal in 2040" waren er geen gegevens beschikbaar van het werkelijke verbruik van de Boxtelse huishoudens en bedrijvigheid. Inmiddels zijn deze cijfers er wel. Het verbruik van 2011 dat hier wordt benoemd is de correctie op BEN2040 op basis van gegevens van Enexis.

¹⁰ Dit is een inschatting. Het totale verbruik van huishoudens en grootverbruikers (ondernemers en instellingen) is bekend. Mobiliteit is op dit moment voor de gemeente onvoldoende te monitoren. Voor het totaalverbruik zijn we ervan uitgegaan dat dit is gelijk gebleven. Er zijn onvoldoende significante ontwikkelingen die een bijstelling omlaag zouden rechtvaardigen.

een realistisch besparingspotentieel nog eens 25% is. Autonome ontwikkelingen zoals bouwopgaven zijn hierin meegenomen. Met deze besparing van 25%, komt het geambieerde totaalverbruik van Boxtel op 1,94 PJ. Om energieneutraliteit te bereiken is na besparing dus nog steeds een enorme hoeveelheid duurzame energie nodig.

Onderstaande afbeelding geeft de impact van de energievraag weer aan de hand van voorbeelden op zonne- en windenergie. Dit zijn uiteraard niet de enige vormen van energieopwekking die toegepast moeten worden.

Opgemerkt moet worden dat er vanuit de werkgroep, waar ook een aantal experts op het gebied van energie in deelneemt, aangegeven is dat zij van mening zijn dat de bespaarpotentie vele malen hoger kan liggen dan in het rapport van POSAD naar voren komt. Warmtepompen en het potentieel voor elektrisch rijden zijn twee zaken waarvan men aangeeft dat hier veel meer besparing te bereiken is. Dit kan oplopen tot een totale besparing van ruim 50%. Kijkend naar andere gemeenten, hanteert bijvoorbeeld gemeente Oss ook een besparingsambitie van 50%. Voor Boxtel moet dit goed uitgezocht worden. Dit zou immers betekenen dat de uiteindelijke energievraag neer zou komen op 1,29 PJ. De benodigde energie die dan noodzakelijk is vertaalt zich dan naar óf 49 windmolens óf 323 ha zonneveld óf 133.644 woningen met zonnedaken. Hoe dan ook is duidelijk dat alle zeilen bijgezet moeten worden om energieneutraliteit te bereiken. Dit betekent het zo optimaal mogelijk inzetten van alle mogelijke energiebronnen die we in onze omgeving hebben.

Op dit moment is er een aantal stappen gezet om die energieneutraliteit te bereiken. Zo zijn er op verschillende gemeentelijke en gemeenschapsgebouwen zonnepanelen gelegd en is er actief ingezet op energiebesparing. Op het gemeentehuis waren dit concreet 271 zonnepanelen die gemiddeld 50.000 kWh per jaar opwekken. Verder zijn er tijdens de verbouwing verschillende aanpassingen getroffen voor extra natuurlijk lichtinval, LED-verlichting en bewegingssensoren. De gemeente geeft verder het goede voorbeeld door een Energie Audit uit te laten voeren, hoewel zij daar volgens de Europese richtlijn strikt formeel niet toe verplicht is. Deze audit geldt als proef: hierna volgen alle gemeentelijke gebouwen. De gemeente zet tevens in op de verduurzaming van sportgebouwen.

Woonstichting en gemeente

Met de woonstichting zijn afspraken gemaakt over de energieprestatie van de huurwoningen. Het uitgangspunt bij nieuwbouw is dat zij een EPC-prestatie hebben van 0 (oftewel energieneutraal) en geen gasaansluiting krijgen. De eerste energieneutrale huurwoningen (in totaal 19 woningen) zijn in 2016 gerealiseerd. In 2016 zijn zij tevens gestart met grootschalig installeren van zonnepanelen op hoogbouw. In totaal bijna 500 zonnepanelen, verdeeld over 7 locaties. Daarnaast wordt de huidige woningvoorraad verduurzaamd tot minimaal energielabel B.

De woonstichting ontwikkelt bovendien in samenwerking met Heijmans, Van Maris Projects en drie onderwijsinstellingen (St. Lucas, Summa College en Helicon) op De Kleine Aarde een woonconcept waarbij het uitgangspunt is dat deze ontwikkeling energiepositief zal worden, ofwel: energieleverend aan de omgeving.

Energiecoöperatie en duurzaamheidslening

Het hoge aantal zonnepanelenaansluitingen in Boxtel is te danken aan een combinatie van twee factoren: de duurzaamheidslening en onze lokale energiecoöperatie. De energiecoöperatie heeft een aantal succesvolle zonnepanelenprojecten opgezet voor particulieren en in samenwerking met Woonstichting St. Joseph. Mensen die de investering niet zelf op de bank hadden staan, werden door de coöperatie (maar

ook daar andere aanbieders van zonnepanelen) actief gewezen op de duurzaamheidslening die de gemeente aanbiedt. Met succes: het fonds voor de duurzaamheidslening is tot twee keer toe aangevuld met extra gelden tot aan een totaalbedrag van € 750.000,- De energiecoöperatie heeft daarnaast ook een succesvol isolatieproject uitgevoerd waarbij een honderdtal particuliere woningen zijn voorzien van spouwmuurisolatie.

EPA-adviezen

Inwoners zijn in de gelegenheid gesteld om een gratis Energie Prestatie Advies (EPA) uit te laten voeren voor hun woning. In totaal hebben hier zo'n 500 huishoudens gebruik van gemaakt. Met dit EPA-advies wordt inzichtelijk gemaakt hoe het huis kan worden verduurzaamd en wat de terugverdientijden zijn van verschillende maatregelen. In een evaluatie van dit traject blijkt dat ongeveer 25% van de deelnemers op dit moment al energiebesparende maatregelen heeft getroffen in huis op grond van het EPA advies. Een vervolgtraject hierop is dat geïnteresseerden verder worden ondersteund in het energieneutraal maken van hun woning door ecomediairs, speciale ambassadeurs op het gebied van verduurzaming van de woning. Deze ecomediairs hebben hiervoor een opleiding gehad, waar de gemeente ook een financiële bijdrage aan heeft geleverd.

Biomassaplein

Onderdeel van Greentech is het biomassaplein, of de grondstoffenbank, waar lokale biomassastromen verzameld en bewerkt worden zodat er geschikte grondstoffen voorhanden zijn voor onder andere energieopwekking en andere biobased bedrijvigheid. Het organiseren van het logistieke proces van onze lokale grondstoffen blijkt namelijk de grootste uitdaging. Door hier als overheid (vier gemeenten, namelijk Best, Boxtel, Sint-Michielsgestel en Vught) het voortouw in te nemen (met de groenstromen die vanuit de gemeente beschikbaar komen), kunnen landschapsbeheerders en andere partijen met groene 'reststromen' gemakkelijker aanhaken. Het biomassaplein zal eind 2017 openen.

Ergieneutraal en 0-op-de-meter

Er is een verschil tussen een energieneutrale en een 0-op-de-meter-woning. Ergieneutrale woningen zijn woningen die het gehele gebouwgebonden energiegebruik zelf opwekken. Daar hoort een EPC van 0 bij. Bij Nul-Op-De-Meter woningen staat de netto elektriciteitsmeter aan het eind van het jaar weer op nul. Dat betekent dat het huis over het jaar heen evenveel energie opwekt als gebruikt (zowel voor het gebouw als de gebruikers).

Energie eisen nieuwbouw

Vanuit 100 stappen in een sprong naar duurzaamheid wordt er een minimale GPR eis gehanteerd voor het thema energie van 7,5. De GPR score van 7,5 blijkt echter enigszins minimaal in de huidige tijd. Daarom hanteert Boxtel sinds enige tijd het uitgangspunt dat nieuwbouwwoningen energieneutraal moeten zijn en indien mogelijk gasvrij.

Warmtenet

In het kader van Green Tech, ontwikkelt de gemeente voor de woningbouwopgave in samenwerking met o.a. Enexis, Engie, Aliander, Heijmans, Brabant Water en het waterschap een warmtenet, waarbij gekeken wordt om zoveel als mogelijk gebruik te maken van restwarmte, zoals de RWZI en Datacentrum Rabobank. Er wordt gestart met nieuwbouw, omdat daar laagwaardige warmte een prima toepassing kan krijgen, maar inzet is om dit verder uit te rollen naar de bestaande bouw in Boxtel. De eerste fase van het warmtenet kan een woonwijk van 600 woningen voorzien van energie.

Trekkersrol op gebied energietransitie (VNG en NO Brabant)

Gemeente Boxtel is trekker van het traject om tot een regionale energiestrategie te komen. Alle gemeenten worstelen met dezelfde uitdagingen: we willen de stap naar duurzame energieopwekking versnellen, maar grootschalige energieopwekking heeft ruimtelijke consequenties. Boxtel is door gedeputeerde Annemarie Spierings gevraagd om de kartrekker te zijn van dit omvangrijke en uitdagende traject. In gezamenlijkheid met alle andere gemeenten uit de regio Noordoost zullen we bekijken hoe we de energieopgave voor onze regio het beste vorm kunnen geven.

Dit past ook mooi binnen de rol die Boxtel speelt binnen de VNG. In de commissie Energie, Mobiliteit en Energie is wethouder Van de Wiel portefeuillehouder voor de thema's bodem, ondergrond en schaliegas.

Mobiliteit

De gemeente heeft verschillende oplaadpunten voor elektrische auto's en fietsen. Daarnaast wordt het fietsgebruik via verschillende campagnes gestimuleerd. Ook is er in het verleden het project 'automaatje' opgezet, waar verschillende werkgevers in de gemeente in participeerden om carpoolen actief te stimuleren.

Wat willen we bereiken en hoe?

Uiteindelijk willen we bereiken dat we in 2030 energieneutraal zijn. Op korte termijn willen we vooral een versnelling in de energietransitie bewerkstelligen. De gemeente zet in op professionalisering en opschaling van lokale duurzame energieproductie-initiatieven. Hiervoor is duidelijkheid vanuit de gemeente nodig waar we op in willen zetten. Een scenario onderzoek voor de potentiële kansrijke bronnen (en welke inzet we hiervoor hanteren) is noodzakelijk evenals het verder verkennen hoe we dit ruimtelijk kunnen faciliteren via bestemmingsplannen of binnen de mogelijkheden van de nieuwe omgevingswet. We hebben daarbij ook oog voor de consequenties die de energietransitie met zich mee brengt. Grootschalige energieopwekking, maar ook verduurzaming op individueel niveau vraagt veel van onze samenleving. Duidelijkheid geven met betrekking tot deze consequenties is daarom ook essentieel. Vanaf het begin moeten we iedereen de gelegenheid geven om zich in dit proces te kunnen laten horen. Binnen de samenwerking van regio Noordoost Brabant onderzoeken we bovendien ook samen met de provincie welke ruimtelijke impact de duurzame energietransitie heeft. Dat heeft betrekking op de energie-opwekking, maar ook op de energie-infrastructuur die hiervoor nodig is. Daarnaast dienen de huidige uitgangspunten voor nieuwbouw up-to-date te worden gebracht op grond van de nieuwe technologische mogelijkheden.

Accenten voor de uitvoeringsagenda

Onderzoek vs. Actie

Gedurende de uitvoering van Boxtel Energieneutraal 2040¹¹ en tijdens de gesprekken die er gevoerd zijn in het kader van het nieuwe duurzaamheidsbeleid zijn twee zaken duidelijk geworden. Enerzijds is er een roep om meer actie. De gemeente heeft de ambitie neergezet en veel mensen en instellingen onderschrijven de ambitie van energieneutraliteit. Er is veel kennis al aanwezig over acties die uitvoerbaar zijn om significante stappen richting energieneutraliteit te nemen. We zien ook de noodzaak om resultaten te boeken om een tegenwicht te bieden in de landelijke discussie over de winning van fossiele brandstoffen zoals in het schaliegasdossier. Tegelijkertijd is er nog veel discussie over welke route nou het meest kansrijk is voor Boxtel. Waar moeten we het eerst op inzetten en hoe voorkomen we dat we daarmee niet in het vaarwater komen van andere oplossingen die beter passen bij de energievraag van een gebied? Beide kanten in deze discussie hebben een terecht punt. We kunnen blijven onderzoeken en praten over energieneutraliteit, maar daarmee zullen we onze ambitie niet halen. Uit het zonnepanelenproject van de Energiecoöperatie Boxtel blijkt al dat het zichtbaar maken van duurzame energieoplossingen een beweging in gang zet. Goede voorbeelden zijn de beste manier om mensen na te laten denken over hun eigen duurzame handelen. Tegelijkertijd zal de weg naar energieneutraliteit zorgvuldig moeten worden bewandeld.

Besparen, besparen, besparen

Hoe meer we besparen, hoe minder duurzame energie we op hoeven te wekken om energieneutraal te worden. Een zeer belangrijk punt blijft daarom besparing. Het besparingspotentieel voor Boxtel moet inhoudelijk en kwantitatief onderbouwd worden. De voordelen van besparen en mogelijkheden om te besparen moeten actief uitgedragen worden. De gemeente geeft met de energie audit het goede voorbeeld en trekt samen op met ondernemers om ook daar energiebesparing verder te bewerkstelligen. Bij besparing hanteren we dezelfde categorieën als in de notitie Boxtel Energieneutraal 2040: woningbouw, utiliteitsbouw (inclusief gemeentelijke gebouwen) en mobiliteit.

Focus op meest kansrijke bronnen

Uit het voorgaande blijkt dat er gezocht moet worden naar een optimaal scenario voor Boxtel. Voor dit optimale scenario is gericht onderzoek nodig naar de lokale situatie in Boxtel en de kansrijke energiebronnen, (maatschappelijke) opbrengsten en kosten in relatie tot elkaar. Parallel aan dit onderzoek is er een aantal kansrijke mogelijkheden waar de eerste stappen in kunnen worden gezet.

Uit het POSAD onderzoek blijkt een aantal bronnen in de regio potentie te hebben. Hier willen we in Boxtel dan ook in eerste instantie de focus op leggen. Dit zijn:

- Biomassa
- Wind
- Zon (zon op daken en zonneweides)
- Restwarmte en omgevingswarmte

Het scenario-onderzoek brengt naar verwachting voor deze bronnen enkel een nuance voor wat betreft hoeveelheid opbrengst en optimalisatie van inzet (welke bron wil je hoeveel van de energieopgave mee opwekken).

Sociaal energieplan

Grootschalige energieprojecten zijn noodzakelijk om energieneutraal te worden, maar geven ook de mogelijkheid aan mensen die wellicht geen zonnepanelen op hun dak kunnen leggen om mee te profiteren van duurzame energie. Dat kan door hen mee te laten investeren (voor een maximaal aantal panelen dat ook op een dak kan worden gelegd) of door hen de mogelijkheid te geven om lokale duurzame energie af te nemen door middel van het toepassen van de zogenaamde postcodeoosregeling. Deze mogelijkheden worden als kaders opgenomen in het sociaal energieplan. Bij het opzetten van grootschalige energieprojecten moet aan het sociaal energieplan worden voldaan. Tot slot wordt in het

¹¹ BEN2040 is misleidend in deze: de ambitie is door de gemeenteraad naar 2030 gezet.

sociaal energieplan ook uitgewerkt hoe een deel van de revenuen uit grootschalige energieopwekking kan worden bestemd voor maatschappelijke doeleinden waarbij primair de focus ligt op de inzet van deze gelden om het proces naar duurzaamheid te vervolmaken.

Versnellen van de transitie

Energieneutraliteit bereiken we enkel als we als overheid, bedrijfsleven en inwoners samenwerken. In het nemen van onze eigen verantwoordelijkheid waar het gaat om ons eigen energieverbruik, maar ook in het opstarten van collectieve projecten. De revenuen van grootschalige energieopwekking moeten ten goede kunnen komen van de gehele Boxtelse gemeenschap. Om dat voor elkaar te krijgen is een stuk professionalisering nodig van de wijze waarop we lokaal zijn georganiseerd. Met elkaar bekijken we in hoeverre we een stichting (of andere entiteit) Boxtel Energieneutraal kunnen oprichten die bijdraagt aan deze doelstelling. Een deel van de revenuen uit collectieve projecten worden ondergebracht in deze entiteit, waardoor er investeringsgelden beschikbaar komen voor de opstart van nieuwe projecten. Wanneer blijkt dat een dergelijke opzet juridisch en financieel haalbaar is, zal de gemeente dit ook als randvoorwaarde stellen bij dergelijke projecten. Verder is het noodzakelijk dat de gemeente duidelijkheid geeft over de locaties binnen de gemeente waar zij grootschalige energieopwekking mogelijk wil maken. Dit zal met het scenario-onderzoek meegenomen worden, om zo een gedegen, inhoudelijke, maatschappelijke discussie hierover te voeren.

Communicatie en educatie

In de totstandkoming van deze visie kwam heel duidelijk naar voren dat communicatie een essentiële rol speelt in het bereiken van onze doelen. In het verleden is er ingezet op communicatie en educatie op onderdelen van duurzaamheid. Dit gebeurde vaak op projectbasis en er zat geen structurele lijn in. Hierdoor zijn duurzaamheidsinitiatieven in onze gemeente niet altijd breed bekend. Communicatie is echter de voorwaarde om gedragsverandering tot stand te laten komen. Ditzelfde geldt voor educatie. Scholen worden op allerlei onderwerpen benaderd door de gemeente en een veelvoud van initiatieven. Dat werkt soms juist ook heel goed, doordat door het incidentele karakter het gemakkelijker is voor scholen om mee te doen. Er zit ook het afbreukrisico in dat bepaalde dingen onderbelicht raken in de wirwar van verschillende initiatieven en projecten. Soms concurreren activiteiten onbedoeld ook met elkaar.

Inzet van de nieuwe duurzaamheidsvisie en uitvoeringsagenda is om communicatie en educatie meer te structureren en in te zetten op een meer campagnematige aanpak die complementair zijn aan elkaar. Per jaar kunnen we zo bepalen welke campagnes we uitvoeren en waar we, in samenwerking met elkaar, op inzetten. Beter een paar dingen goed en uitgebreid, dan heel veel dingen een klein beetje. Met lokale initiatieven en organisaties stippelen we een jaarplanning uit om zo communicatie en activiteiten beter op elkaar af te kunnen stemmen.

Communicatie

De basis van de communicatie

Er moet op een digitale plek duidelijk worden wat er allemaal te doen is en welke faciliteiten er zijn op het gebied van duurzaamheid in de gemeente Boxtel. Dat kan wellicht ondergebracht worden in een bestaande website (sociale kaart, naastebuur.nl of een andere website) of een speciaal platform voor ingericht worden, al moeten we uitkijken dat we daarmee niet nog meer verwarring creëren. Zaak is om goed te verwijzen naar alle initiatieven en websites die er zijn.

We formuleren voor duurzaamheid een centrale kernboodschap die we in alle communicatie uitdragen. Bij iedere activiteit, resultaat, project in het kader van duurzaamheid wordt in ieder geval die boodschap uitgedragen. We nemen daarbij de transitie die we doormaken als samenleving om toekomstbestendig te worden als uitgangspunt. Het gaat immers niet enkel om projecten en resultaten, maar om een omslag te maken in onze manier van denken en doen. Daarnaast moet er in communicatie verbinding worden gezocht met andere communicatie-uitingen. Dit kunnen landelijke campagnes zijn die specifiek op duurzaamheid zijn gericht waar we lokaal gebruik van maken, maar ook bijvoorbeeld campagnes die Boxtel op toeristisch-recreatief gebied profileren waar we vanuit duurzaamheid (de profilering hierin is authentiek en innovatief) juist de boodschap kunnen versterken door concreet invulling aan te geven met projecten.

Doel van communicatie

- Kennis vergroten; over de uitdagingen waar we voor staan, wat we daar aan doen en wat mensen zelf kunnen doen (en welke initiatieven er zijn die daarbij helpen).
- Mindset veranderen; we moeten allemaal aan de slag willen we een duurzame samenleving bouwen en onze doelen behalen. Het is dus belangrijk dat mensen enerzijds open staan voor die veranderingen (geen eigen auto maar een deelauto, zelf ook verantwoordelijkheid pakken voor afvoer van regenwater) en anderzijds dat de mensen die al in dit veranderproces zitten ook een open houding hebben ten aanzien van de bedenkingen van de groep die nog niet mee wil of kan.
- Het gesprek op gang brengen; we staan voor een aantal zeer grote opgaven. Het is van belang dat we deze in een brede, maatschappelijke discussie het hoofd bieden. Er moet begrip en draagvlak zijn om resultaten te kunnen boeken.
- Oproepen of inspireren om actie te ondernemen; Men heeft de juiste mindset, maar het gaat erom dat mensen hier ook zelf mee aan de gang gaan. We willen middels communicatie laten zien hoe gemakkelijk dat kan en welke voordelen verduurzaming biedt zoals een fijnere leefomgeving, financiële voordelen en een betere en gezondere toekomst voor onze kinderen.

Communicatie is niet alleen informeren

Het is belangrijk dat mensen kennis hebben van de uitdagingen waar wij voor staan en weten wat ze kunnen doen. Communiceren *over* duurzaamheid. Maar nog belangrijker is dat we ook communiceren *met* de mensen. We moeten weten wat er in mensen omgaat en hoe we daar als gemeente en gemeenschap in het kader van duurzaamheid goed op in kunnen spelen. Daarnaast moet duurzaamheid tastbaar worden gemaakt. Mensen moeten het kunnen ervaren wat duurzame ontwikkeling inhoudt. In de uitvoeringsagenda zijn dan ook projecten te vinden die als vliegwiel moeten fungeren voor de duurzame ontwikkeling van onze gemeente. Ze moeten als voorbeeld en inspiratie dienen om onze gemeenschap in totaliteit mee te krijgen. Iedereen moet mee willen én kunnen doen!

Cross-mediale aanpak

We zorgen er verder voor dat we een 'standaardpakket' aan communicatiemiddelen ontwikkelen. Hierin worden de ambities op het gebied van duurzaamheid uiteengezet en worden mensen gewezen op de lokale initiatieven en voorzieningen die er in dit kader zijn. Deze middelen worden variërend ingezet bij bijvoorbeeld een verhuizing of verbouwing.

De communicatie bestaat uit een mix van allerlei middelen. Van communicatie via de lokale media, papieren en digitale folders, tot filmpjes die passen in het kader van 'Wij werken mee tv', Facebook-Twitter- en Instagramberichten, de gemeentelijke nieuwsbrief en bijvoorbeeld aanduidingen (borden) op locatie.

Educatie

Bij Natuur- en Milieu educatie (NME) wordt voornamelijk gedacht aan educatie vanuit basis- en middelbaar onderwijs. Maar het vergroten van de kennis over duurzaamheid richt zich uiteraard op onze gehele gemeenschap. Vanuit het onderdeel 'communicatie' wordt hier deels al op ingezet door projecten en activiteiten op het gebied van duurzaamheid zichtbaarder te maken en mensen, vanuit die projecten te laten zien en ervaren wat duurzame ontwikkeling zoal inhoudt én hoe leuk en positief het is om hiermee aan de gang te gaan.

NME is daarmee een beleidsinstrument dat we inzetten om onze doelen verder te bereiken. In de landelijke NME nota wordt het volgende gesteld: "Effectieve NME is zó ingericht en wordt zó aangeboden dat mensen van verschillende leeftijd en diverse leefstijlen er geïnteresseerd in zijn en het laten doorwerken in hun houding en gedrag. Op die manier draagt NME bij aan ontplooiing, welbevinden en gezondheid van mensen en legt het een basis voor een natuur- en milieubewuste levensstijl."

Vanuit het traject met de verschillende werkgroepen en andere partijen blijkt duidelijk het aanbod op het gebied van NME versnipperd aangeboden wordt door een veelheid aan lokale aanbieders. Dit is in deels positief, dat op deze wijze ieder initiatief en organisatie vanuit hun eigen drive en expertise een aanbod NME-activiteiten aanbieden. Zij zijn bovendien lokaal ingebed, kennen de leefomgeving en 'groene' plekken en duurzame projecten en hebben vaak persoonlijke contacten met directie en leerkrachten van scholen, verenigingen en andere organisaties. De versnippering heeft als nadeel dat de doelgroepen van de NME-aanbieders en de aanbieders zelf geen duidelijk zicht hebben hoe activiteiten elkaar kunnen aanvullen en versterken. Voor basisscholen is een en ander al inzichtelijk gemaakt in de vorm van doorlopende leerlijn die in 2016 is opgesteld. Voor wat betreft inhoud en afstemming is vanuit de werkgroepen aangegeven dat een kwaliteitsimpuls gewenst is, bijvoorbeeld in de vorm van inhoudelijke ondersteuning voor (de totstandkoming van de) lessen van de verschillende partijen.

De uitdaging ligt nu om vanuit de aanbodzijde deze leerlijn te gebruiken om een verdere doorkijk te geven naar hoe het aanbod zich verhoudt naar bijvoorbeeld Middelenbare scholen en andere doelgroepen. Het communicatieplan dat gezamenlijk wordt opgesteld met lokale initiatieven kan hiervoor als uitgangspunt dienen. Dit verstevigt bovendien de positie van NME-aanbieders in onze gemeente, aangezien zij op deze wijze geholpen worden om het aanbod beter te borgen. Bovendien worden 'blinde vlekken' in het NME-aanbod zo ook beter zichtbaar en kunnen aanbieders daar op inspelen.

Een ander aandachtspunt is dat scholen steeds autonomer worden. Het aantal kerndoelen is verminderd en scholen kunnen bovendien zelf bepalen hoeveel tijd ze aan deze kerndoelen besteden. Dit biedt zowel kansen als belemmeringen. Het is zaak om goed in te spelen op de wensen van de school. Dit onderwerp agenderen in het overleg met de scholen is dan ook noodzakelijk.

Verder liggen er kansen op het gebied van vakoverschrijdende lessen en projecten. Duurzaamheid heeft raakvlakken met een veelheid aan thema's zoals bijvoorbeeld techniek (bijvoorbeeld biomimicry) en beweging en voeding. De gemeente vraagt hiervoor aandacht bij de scholen en verbindt waar mogelijk.

Uitvoering

In de visie zijn de doelstellingen voor 2030, de belangrijke thema's en accenten voor uitvoering benoemd. In dit hoofdstuk gaan we in op de daadwerkelijke uitvoering. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de algemene handelswijze die men van de gemeente mag verwachten, de uitvoeringsagenda voor de komende 5 jaar en de doorkijk naar de verdere toekomst.

Uitvoeringsprincipes duurzaamheid

Duurzame ontwikkeling wordt niet begrensd door beleidsvelden of domeinen. Het is zoals eerder al beschreven een integrale manier van denken en werken die in alle beleidsterreinen terug moet komen. Om ervoor te zorgen dat de uitvoering van de visie zich uiteindelijk enkel en alleen richt op de punten in de uitvoeringsagenda zetten we hieronder een aantal uitvoeringsprincipes uiteen die aangeven wat onze inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers van de gemeente mogen verwachten.

Meewerken aan initiatieven van buitenaf

Met deze duurzaamheidsvisie hebben we nadrukkelijk de input van 'buiten' naar 'binnen' het gemeentehuis gebracht. Oftewel, de gemeente heeft deze visie niet alleen opgesteld, maar in samenspraak en op ingeving van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners. Er mag verwacht worden dat we dit in de uitvoering ook blijven doen. De gemeente werkt mee aan de uitvoering van maatschappelijk gedragen initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen en thema's zoals benoemd in de visie. De gemeente zorgt voor een stuk coördinatie waar dit gewenst en noodzakelijk is om zaken te versnellen. Initiatieven moeten uiteindelijk zelfstandig kunnen voortbestaan en groeien.

Enthousiasmeren

De gemeente informeert en enthousiasmeert mensen om ook mee te werken aan de duurzame toekomst van onze gemeenschap. Deels door actieve communicatie, maar ook door het realiseren van projecten die als inspiratie kunnen dienen om zelf aan de slag te gaan of het verbinden van lokale en bovenlokale initiatieven met elkaar, daar waar dat extra kansen biedt. We willen een vliegwiel creëren.

Lokaal waar mogelijk, regionaal waar nodig

De uitvoeringsagenda zet in op lokale acties en projecten. We zetten nadrukkelijk in op het organiseren en activeren van onze lokale kracht. Echter is het in sommige situaties veel effectiever om in regionale samenwerking zaken op te pakken. Vanwege effectievere inzet van kennis, het creëren van een meerwaarde door schaalgrootte of doordat er financiële middelen gebundeld kunnen worden (of extra kunnen worden aangetrokken). Daar waar er regionale kansen benut kunnen worden, zullen we hier zeker op inzetten.

(Voor)investeren

In algemene zin zet de uitvoeringsagenda in op een stuk aanjagen en voorinvesteren in capaciteit en middelen vanuit de gemeente. De resultaten die met deze inzet worden behaald moeten nadrukkelijk als voorbeeld dienen en navolging krijgen vanuit de gemeenschap. De gemeente zet bovendien in op het financieel faciliteren van initiatieven vanuit de samenleving door middel van revolverende financieringen, bijvoorbeeld via duurzaamheidsleningen. De gemeente staat *in principe* ook open voor voorfinanciering van ruimtelijke onderzoeken en procedures voor sociale energieprojecten zoals een dorpsmolen, waarbij de samenleving volledig of voor het merendeel meeprofiteert van de exploitatie. Dit gaat dus verder dan de nu vaak toegepaste 25% van het project dat opengesteld wordt voor participatie door de lokale gemeenschap. Insteek is dat deze voorfinanciering bij uitvoering terugbetaald wordt aan de gemeente. Er moet wel sprake zijn van een gedegen plan van aanpak en risico-analyse, die voorgelegd dienen te worden aan de gemeenteraad ter besluitvorming.

Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en projecten

Bij nieuwe ruimtelijke projecten en nieuw te vormen beleid wordt duurzaamheid als integraal onderdeel meegenomen. De doelstellingen en thema's uit de visie worden hierbij als leidraad gebruikt.¹² Voor nieuwbouwprojecten wordt 0-op-de-meter als uitgangspunt gebruikt. In de planvorming wordt klimaatadaptatie, biodiversiteit en materiaalgebruik in de integrale uitwerking en afweging meegenomen. De gemeente werkt positief mee aan decentrale energieopwekking in plannen en zoekt actief mee naar

¹² De GPR-norm die we eerder hanteerden van 7,5 op het thema energie moet hiermee worden herzien. Dit is opgenomen in de uitvoeringsagenda.

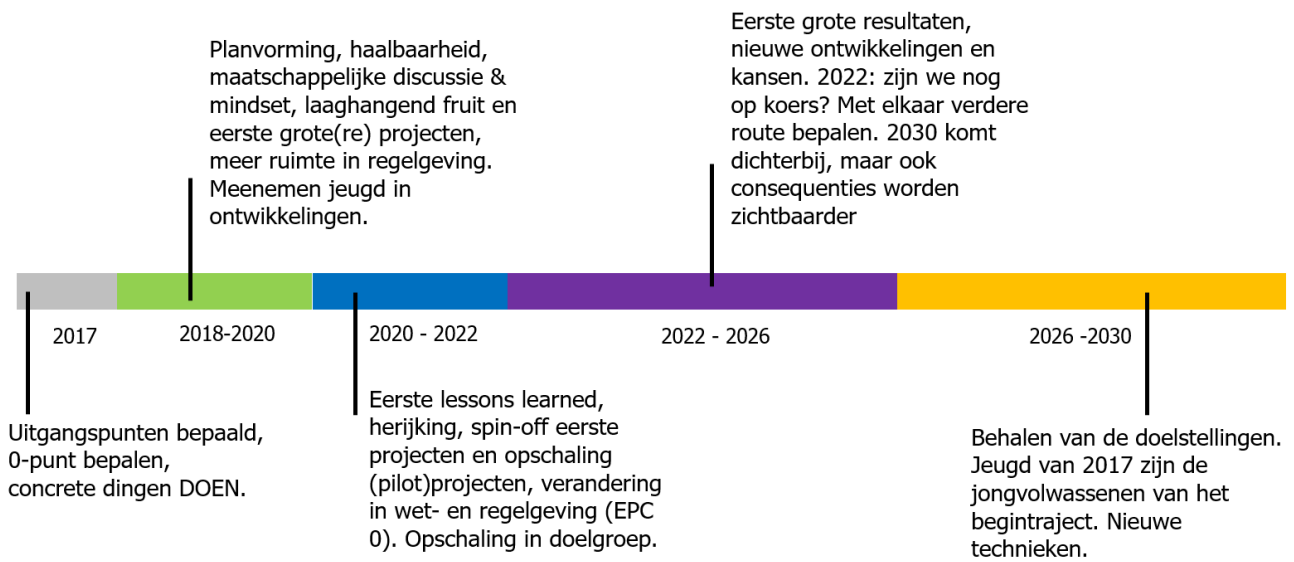
manieren om dit mogelijk te maken. Te denken valt hierbij aan het bieden van afwijkingsmogelijkheden in bestemmingsplannen, nieuwe mogelijkheden in de omgevingswet of door middel van een Green Deal.

Nieuw beleid

In nieuw beleid wordt duurzame ontwikkeling als onderdeel meegenomen. De duurzaamheidsvisie 'Duurzaam Boxtel 2030' wordt hiervoor als onderlegger gebruikt.

Uitvoeringsagenda 2017 – 2022

Op de komende pagina's is de uitvoeringsagenda voor de komende vijf jaar te vinden. De eerste twee jaar zijn daarbij zeer concreet, de opeenvolgende jaren neemt het aantal concrete projecten af. Zoals al aangegeven bij de uitvoeringsprincipes, wordt er vooral ingezet op het aanjagen en realiseren van voorbeeldprojecten, waarbij er op termijn meer projecten vanuit de samenleving ontstaan en uiteindelijk de gemeente steeds meer een faciliterende en meewerkende rol aanneemt. Investeren aan de voorkant om investeringen vanuit de gemeenschap mogelijk te maken. We weten echter nog niet op voorhand welke initiatieven er vanuit de samenleving gaan komen. Daarnaast bieden veranderende wet- en regelgeving en technologische ontwikkelingen nog niet altijd te voorziene kansen om verder te verduurzamen. Uitgezet in tijd is dit als volgt te zien:

Monitoring en bijsturing

Met de ambities die zijn neergezet en het traject waarin we nadrukkelijk alle deelnemers in onze samenleving nodig hebben om deze doelen te behalen is het van belang dat we periodiek monitoren en bijsturen. In het begin werd al benoemd dat we volgens het principe plan-do-check-act. Concreet houdt dit in dat het College via de gewoonlijke P&C cyclus aan de gemeenteraad verantwoording aflegt over de voortgang. Daarnaast evalueren we de voortgang tweejaarlijks middels een themabijeenkomst met de samenleving en bekijken we waar op bijgestuurd moet worden. Dit is ook het moment dat de uitvoeringsagenda voor de volgende 5 jaar aangescherpt en aangevuld wordt. In de uitvoeringsagenda is een stuk financiële flexibiliteit ingebouwd om in te spelen op innovatie en nieuwe ontwikkelingen. Daar waar aanvullende financiële middelen benodigd zijn wordt dat meegenomen in de P&C cyclus of wordt dit separaat aan de raad voorgelegd.